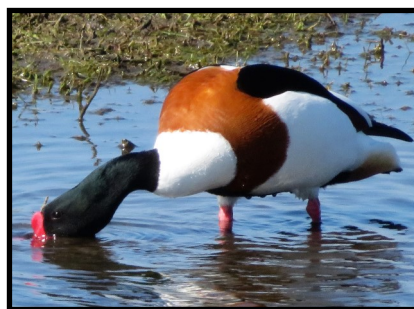
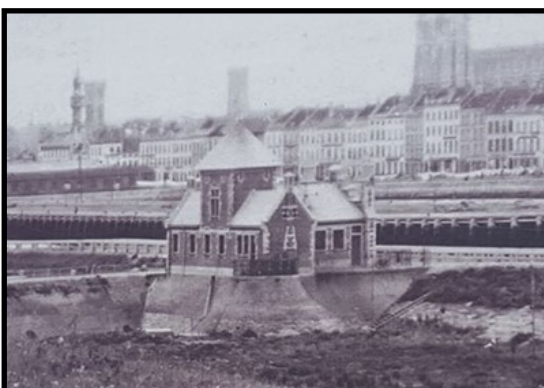
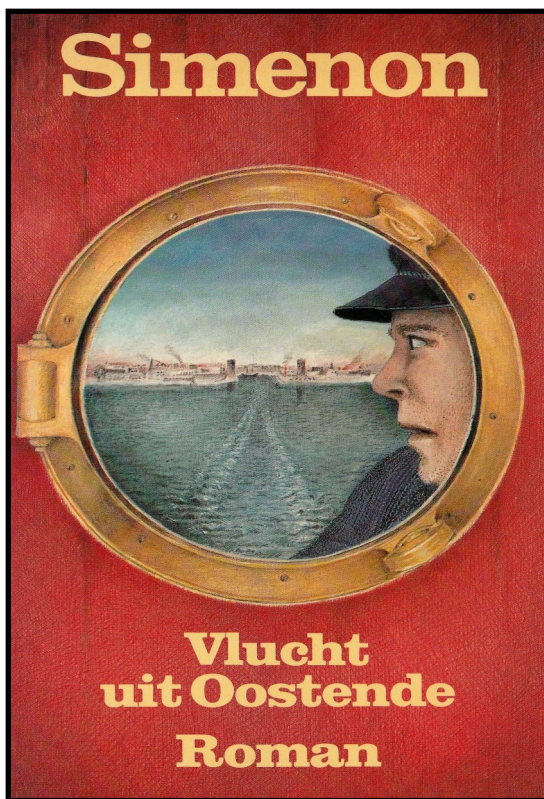

OOSTENDSE GIDSENKRING 'LANGE NELLE'

De Biopluktuin

Je wordt lid van de biopluktuin en de groenten worden voor jou gekweekt.
 Als er groenten klaar zijn, nodigen we uit om jouw deel te komen oogsten.
 Het is een gezond, duurzaam en eerlijk systeem. De letten is heel kort, verser kan niet.
 Je weet wat je eet, de groenten komen rechtstreeks uit de tuin.
 Je ervaart hoe alles groeit en bloeit, je leeft en eet met de seizoenen mee en je leert enkele
 vergeten groenten kennen en nieuwe smaken ontdekken.
 Als je wil, kan je een handje komen helpen.
 Verlang je naar je eigen groenten en heb je geen tijd om zelf te komen oogsten?
 Wij oogsten voor jou. Je komt wellicht je verse groenten ophalen.

18 april 2020

OPROEP: bezorg je mailadres aan onze secretaris, zodat je bij wijzigingen in de programmatie/activiteiten asap verwittigd kunt worden: patricia.veris@skynet.be

IN DIT NUMMER

36	Voorwoord	Marc Loy
37	Activiteiten juni - oktober	Redactie
43	Gelezen & gehoord & opgemerkt	Redactie
46	Quarantaine & kustwacht	Frank Goeminne
50	Scheepswerf August Loy	Marc Loy
51	Karolinenhof	Piet Daman
52	Elektriciteit algemeen & lokaal (2)	Frank Goeminne
60	Er gebeurde e.e.a. in O. > aanloop WOI (3)	Georges Ruys
64	Glasramen in Kerk OLV ter Duinen	Marcel Leeuwerck

STEUNENDE LEDEN 2020

Barbé Adrien
Beirens-Ghesquière M.
Degelin-Selis
De Poerck Roger
De Vriendt Wouter
Francier-Deman J.
François-Merlevede
Geldhof Ronny
Glorieux Luc
Hubrechtsen Freddy
Leeuwerck Marcel
Metsu Dirk

Samyn J.
Schaubacher-Taes
Slabbinck Bart
Van Dooren-Vertruyen
Van Duyvenboden- Stubbe
Vanhoucke-Meeschaert
Van Hove Yasmina
Van Imschoot Joris
Verborgh Johan
Verschingel-Holvoet
Versluys Willy
Werbrouck Rita

De Stad aan (een) Zee... van vrije tijd

'Corona', het zou zowaar de titel van een wereldhit van Rocco Granata - zelfs zijn naam spoort en rijmt met die van de virusletters - kunnen zijn. Helaas, het bleek al rap de roepnaam van het Covid-19. Een virus dat supersonisch parasiterend de wereld rondreisde: een Egyptische plaag die bijbels ontspoorde tot pandemie. De economie stokte, het sociaal leven lag lam, de culturele kalender doofde.

Deze pandemie, made in China, met eeuwige garantie, claimt tot vandaag haar copyright op alle zenders, andere (sociale) media en gijzelt ook iedere anderhalve-meter-babbel.

Als de pest ooit de 'zwarte dood' was, dan is corona de 'eenzame dood' voor nog teveel 70-plussers in zieken- en RVT-huizen. Ter memorie (we blijven gids): *Een gevaarlijke en zeer besmettelijke ziekte, meegebracht door een reiziger van London, verspreidde zich in 1666 in de stad en maakte gedurende anderhalf jaar heel veel slachtoffers, ook onder de meer notabele burgers. Door de ziekte (?) werd de helft van de bevolking uitgeroeid en leed de koophandel en de zeevaart merkkelijk onder deze toestand.* Zo lezen we in J. Bowens' 'Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende'. In Londen maaide de epidemie in die periode een kwart van de bevolking of ca. 100.000 mensen weg in 18 maanden.

Tot aan het verlossende vaccin blijft het enige weerwerk onze strijdvaardige zorgverstrekkers in alle hulpverlenende geledingen van de samenleving, de vorsende wetenschappers, de uitvoerende bewindslieden en de opvallend gedwee gehoorzamende maar ook solidaire bevolking in de overlevingsmodus 'kop-in-kot'. Het ultieme verweer van de eenzame, opgehokte burger vertaalt zich in veel geduld én de talloze moppen, filmpjes, memes, voice-over montages en housevideo's. Die counteren graag de saaie ophokplicht, de hamsterwoede, de toiletpapierfobie en sommige imbeciel twitterende en raaskallende staatshoofden of ze presenteren met een relativiserende glimlach alternatieve overlevingsstrategieën.

Het virus maakte ook onze gidsenkring monddood: het samenscholingsverbod nekte elke gidsopdracht, groepen annuleerden hun boeking, bestuurs- en algemene vergadering, voordrachten, bezoeken en uitstappen dienden uitgesteld, evenementen transfereerden naar 2021, musea bleven dicht... .

Maar waarom ons nu zelf niet eens laten gidsen achter gesloten musea-deuren, nu er tijd zat is en de media toch voor handen zijn: curator Till-Holger Borgert van de Van Eyck-expo in het Gentse MSK nam 20.000 geïnteresseerden op sleeptouw voor een tele-gidsbeurt. In het Antwerpse FOMU loop je virtueel door de foto-expo van Van Fleteren en rector UA Antwerpen Van Goethem toont je digitaal zijn grote collectie Belgische stadsgezichten. En dan zijn er nog vele lezenswaardige gedrukte stadsgidsen w.o. Dirk Metsu's 'Oostende, een stadsgids'. Verder kan je ook nog elektronisch gestuurd via o.a. Questl op zeebenen door de stad wandelen of mee in de voetsporen van Ensor, Spilliaert of Marvin Gaye.

En geef toe, we boffen: we leven en bewegen in een Stad aan Zee...van vrije tijd. Om te lezen, te wandelen, te genieten van dat andere, nu verstilde Oostende waar ook het bouwkundig erfgoed meer tot haar recht komt, zonder de dominantie van het drukke verkeer, overvolle (winkel) straten, dijk of strand: nu tijdelijk sfergebied voor tweedeverblijvers en binnenlanders.

Pre- en post-corona, straks hebben we er als gids weer een tijdvak bij om onze stadsverhalen in geschiedkundig perspectief te kaderen.

Marc Loy
Voorzitter

Driemaandelijks blad van de Oostendse
GIDSENKRING LANGE NELLE vzw.
32ste jaargang
Nummer 2
April - mei - juni 2020

Cover- & laatste blz. met foto's Dirk Beirens

Colofon

Voorzitter: Marc Loy

Verantwoordelijke uitgever
Marc Loy
Albert I - Promenade 3 / 21
8400 Oostende

Eindredactie, vormgeving en correspondentie
Dirk Beirens
dirkbeirens@telenet.be

De medewerkers aan dit blad zijn zelf
verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

Overname van artikels/bijdragen **zonder
uitdrukkelijke copyrightvermelding**
mag mits bronvermelding.

Dispatching:
Tel. 059 80 73 81
e-mail: info@oostendeahoy.be

Rekeningnummer:
Gidsenkring Lange Nelle vzw
BE91 3800 0491 8476

Lid wordt u voor 15€ per jaar.
Buitenland: 20€
Gezinskaart: 20€ (2 gezinsleden)
Steunend lid: vanaf 25€ (2 gezinsleden)

Website: www.gidsenkringoostende.be

Gidsenlokaal: Spaans Huisje
Christinastraat, 67 Oostende

NOTA INZAKE ONZE GEPLANDE ACTIVITEITEN

Beste gidsenkringlid

Het is stil in gidsenland, zoals in vele sectoren en extra getroffen in onze stad is de horeca en alle toerisme geaffilieerde zaken, instellingen en bedrijven. Wat er in de toekomst mogelijk zal zijn, weten we nu nog niet. Worden het wandelingen met mondkapjes, in gespreide orde, met maximum tien deelnemers ... of stevenen we af op weer gewoontegetrouwe maar aangepaste gidsbeurten? Het blijft koffiedik kijken in de bol van Madame (hopelijk>) Soleil.

Daarom is het van belang, beste lid & sympathisant, dat je zeker je mailadres opgeeft bij inschrijving voor deelname aan een van onze activiteiten. Dan kunnen we je op tijd bijsturingen of in het slechtste geval afgelastingen doormailen.

De lezingen staan nu gepland in het Spaans Huisje maar onvermijdelijk zullen we uit veiligheids-overwegingen uitwijken naar grotere zalen.

We hopen dat je familie gespaard mag blijven van virale of sociale problemen en verwelkomen je graag op onze 'onder voorbehoud van wijzigingen' - activiteiten.

In naam van het bestuur
De redactie

DONDERDAG 11 JUNI 2020 BEZOEK 'KONINKLIJKE VILLA' OOSTENDE

Architect Antoine Dugardijn bouwde in 1954 een familieverblijf voor de koninklijke familie in Oostende. De witte, landelijke villa heeft 20 slaapkamers, 16 badkamers, een grootkeuken, een zwembad, een grote tuin én zeezicht. Tegenwoordig doet de villa dienst als zorghotel en gezondheidscentrum. Personen met een chronische ziekte of andere lichamelijke klachten kunnen hier in alle comfort ontspannen, eventueel in het gezelschap van hun mantelzorgverzorger en/of partner.

De Koninklijke Villa is een **zorghotel** waar men terecht kan voor een vakantie of op adem te komen, te herstellen na een ingreep of aan te sterken tijdens een chronische ziekte. In het **gezondheidscentrum** kunnen mensen ambulante revalideren. Daarnaast zet men ook preventieve gezondheidsprojecten op. Uniek aan het concept is de waaier van well being-activiteiten.

(<https://www.bzio.be/koninklijke-villa>)

Afspraak: 13.45 uur, open hek doorwandelen, wachten aan ingang zeekant boven.

Koninklijke Villa, Koningsstraat 79, Oostende

Maximaal 25 personen - Leden: gratis & niet-leden: € 2,5

Inschrijving bij Patricia Veris, liefst 8 dagen op voorhand.

op 059 80 62 39 of via mail: patricia.veris@skynet.be

VRIJDAG 18 SEPTEMBER 2020

BILLENKARREN – CUISTAX – KUSTRIJWIELEN

Geïllustreerde lezing door Erwin Mahieu

Net zoals de eerste zwaluwen de komst van de lente aankondigen is het verschijnen van de eerste billenkarren in de straten van onze kustgemeenten het teken dat de zomervakantie van start is gegaan. En wie kent ze niet 'de billenkarren'? Als inwoners van Brussel of Wallonië naar de kust komen, dan staat steevast een ritje met een 'billenkar' op de zeedijk gepland. Weliswaar onder een andere naam, want dan spreekt men van een 'cuistax'!

Billenkarren bestaan in alle maten en vormen en hoewel er over dit stuk kustergoed nog nooit veel werd geschreven en gepubliceerd is het wel een leuk thema om even nader te onderzoeken. Het idee om de kustrijwielen onder de loep te nemen werd eind vorig jaar geformuleerd door 'Kustergoed'. Geprikkeld door dit idee ben ik in familiealbums op zoek gegaan naar oude foto's met billenkarren, heb het politiereglement over het gebruik van kustrijwielen getoetst en gezocht naar constructeurs en verhuurders van deze 'tuigen', lees 'karren'. De oogst is opmerkelijk!

In een lezing die ongeveer 1.30 uur duurt tonen we je de vroegste 'billenkarren' die aan de kust opdoken. De evolutie van de modellen, de billenkar als onderwerp voor humor, de reglementering en het gebruik van de 'kustrijwielen' bij het aanleren van het verkeersreglement bij de jeugd...! Dus stof genoeg! De lezing wordt gegeven door Erwin Mahieu (Oostende,°1959), medewerker aan verschillende tentoonstellingen en auteur van diverse historische of heemkundige artikels of publicaties.

N.v.d.r. De auteur beklemtoont ten stelligste dat de Bugatti-foto niet hem betreft, hij had geen lederhosen, geen dergelijke bril noch luxe-billenkar.

Afspraak: 19.30 uur Spaans Huisje, Christinastraat 67, Oostende

Maximaal 25 personen - Leden: gratis & niet-leden: € 2,5

Inschrijving bij Patricia Veris, liefst 8 dagen op voorhand.

op 059 80 62 39 of via mail: patricia.veris@skynet.be

Bij grote belangstelling/Coronamaatregelen kunnen we uitwijken naar het stadsmuseum of een andere locatie, maar daar word je op tijd per mail van verwittigd.

VRIJDAG 16 OKTOBER 2020

DE OOSTENDSE COMPAGNIE

Geïllustreerde & geanimeerde lezing door Doris Klausning

De startdatum en de doodsteek van de **Oostendse Compagnie of de Generale Keizerlijke Indische Compagnie** is in ons collectief geheugen gegrift. Naast wat vluchtige feiten, die we via geschiedenislessen meekregen, is de rest van deze episode tamelijk onbekend. Tijdens de voorstelling focussen we op pagina's die we vanonder het stof haalden. We schetsen een beeld van de oprichting en opzegging van de GIC, de link tussen Oostende, Brugge en Antwerpen en de obligate politieke spelletjes. Naast het leven aan boord van de bemanning, de vaarroute en de foerage komt de toestand van de schepen aan bod. We voeren jullie mee naar Bengalen, Banquibazar en Kanton en laten jullie meeleven met wat zich afspeelde onder de zeilen, aan dek, in het onderruim en het kombuis van deze driemasters. Lezing met woord en zang.

Doris Klausning kreeg op 18 februari jl. de prijs Cultuurraad Oostende 2019 overhandigd. Ze was genomineerd door de Koninklijke Geschiedkundige en Heemkring De Plate, cultuurliefhebber Stefaan Pennynck en Gidsenkring Lange Nelle. En ze heeft nog heel wat in haar mars ...

Afspraak: 19.30 uur Spaans Huisje, Christinastraat 67, Oostende

Maximaal 25 personen - Leden: gratis & niet-leden: € 2,5

Inschrijving bij Patricia Veris, liefst 8 dagen op voorhand.

op 059 80 62 39 of via mail: patricia.veris@skynet.be

Bij grote belangstelling/Coronamaatregelen kunnen we uitwijken naar het stadsmuseum of een andere locatie, maar daar word je op tijd per mail van verwittigd.

ZOMERWANDELINGEN 2020 GEORGANISEERD **DOOR TOERISME OOSTENDE**

ONDER VOORBEHOUD VAN ALLE MOGELIJKE WIJZIGINGEN EN AANPASSINGEN !!!

De wandelingen (duur 2 uur) zijn gratis maar reservatie vooraf via Toerisme Oostende is verplicht. Maximum 25 deelnemers. Dat kan telefonisch op het nummer 059 70 11 99 of via e-mail naar info@visitoostende.be.

Gidsenkring Lange Nelle is niet aansprakelijk voor mogelijke fouten en/of wijzigingen in de onderstaande programmatie.

(tenzij anders vermeld) Telkens afspraak (en einde) in lounge Toerisme Oostende voor stipt vertrek om 10.30 uur.

Er zijn minimum 8 inschrijvingen nodig om de wandeling te laten doorgaan. Bij annulatie verwittigt Toerisme Oostende de ingeschreven deelnemers.

WOENSDAG 1 JULI >> **FIETSTOCHT GROEN LINT**
DUUR 3 UUR (max. 14, min. 8 deelnemers) + Afspraak onder de luifel van het Kursaal voor stipt vertrek om 9.30 uur.

VRIJDAG 3 JULI >> **ENSORWANDELING (onder voorbehoud!)**
De Ensorwandeling **EINDIGT AAN HET ENSORHUIS**. Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op dezelfde dag) het Ensorhuis bezoeken met 2 euro korting (€10 i.p.v. €12) > zie reservatiemelding

MAANDAG 6 JULI >> **OOSTEROEVER MILITAIR-WANDELING**
START om 10.30u.(en einde) aan het INFOPUNT in FORT NAPOLEON.
Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op de zelfde dag) het FORT bezoeken met 2 euro korting (€7 i.p.v. €9) > zie reserv.melding

WOENSDAG 8 JULI >> **LEOPOLD II-URBANIST WANDELING**

ZONDAG 12 JULI >> **MARITIEME AVONDWANDELING**
LET OP: afspraak om 18.30 uur + nadruk op zee, strand, haven, ...

MAANDAG 13 JULI >> **OOSTENDE IN HET INTERBELLUM**

WOENSDAG 15 JULI >> **VAN MELKKOE TOT WITTE OLIFANT**

VRIJDAG 17 JULI >> **FIETSTOCHT GROEN LINT**
DUUR 3 UUR (max. 14, min. 8 deelnemers) + Afspraak onder de luifel van het Kursaal voor stipt vertrek om 9.30 uur.

MAANDAG 20 JULI >> **WANDELING PETIT NICE>PETIT PARIS**

VRIJDAG 24 JULI >> **VUURTORENWANDELING**
START om 10.30u.(en einde) aan het INFOPUNT in FORT NAPOLEON.
Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op de zelfde dag) het FORT bezoeken met 2 euro korting (€7 i.p.v. €9) > zie reserv.melding

- ZONDAG 26 JULI** >> **MARITIEME AVONDWANDELING**
LET OP: afspraak om 18.30 uur + nadruk op zee, strand, haven, ...
- MAANDAG 27 JULI** >> **ERFGOED MET SMAAK-WANDELING**
- WOENSDAG 29 JULI** >> **ENSORWANDELING (onder voorbehoud!)**
 De Ensorwandeling **EINDIGT AAN HET ENSORHUIS**. Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op dezelfde dag) het Ensorhuis bezoeken met 2 euro korting (€10 i.p.v. €12) > zie reservatiemelding
- MAANDAG 3 AUGUSTUS** >> **FIETSTOCHT GROEN LINT**
DUUR 3 UUR (max. 14, min. 8 deelnemers) + Afspraak onder de luifel van het Kursaal voor stipt vertrek om 9.30 uur.
- WOENSDAG 5 AUGUSTUS** >> **OOSTEROEVER MILITAIR-WANDELING**
START om 10.30u.(en einde) aan het INFOPUNT in FORT NAPOLEON.
 Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op de zelfde dag) het FORT bezoeken met 2 euro korting (€7 i.p.v. €9) > zie reserv.melding
- MAANDAG 10 AUGUSTUS** >> **ENSORWANDELING (onder voorbehoud!)**
 De Ensorwandeling **EINDIGT AAN HET ENSORHUIS**. Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op dezelfde dag) het Ensorhuis bezoeken met 2 euro korting (€10 i.p.v. €12) > zie reservatiemelding
- WOENSDAG 12 AUGUSTUS** >> **WANDELING PETIT NICE>PETIT PARIS**
- VRIJDAG 14 AUGUSTUS** >> **LEOPOLD II-URBANIST WANDELING**
- ZONDAG 16 AUGUSTUS** >> **MARITIEME AVONDWANDELING**
LET OP: afspraak om 18.30 uur + nadruk op zee, strand, haven, ...
- MAANDAG 17 AUGUSTUS** >> **OOSTENDE IN HET INTERBELLUM**
- WOENSDAG 19 AUGUSTUS** >> **VAN MELKKOE TOT WITTE OLIFANT**
- VRIJDAG 21 AUGUSTUS** >> **FIETSTOCHT GROEN LINT**
DUUR 3 UUR (max. 14, min. 8 deelnemers) + Afspraak onder de luifel van het Kursaal voor stipt vertrek om 9.30 uur.
- WOENSDAG 26 AUGUSTUS** >> **ENSORWANDELING (onder voorbehoud!)**
 De Ensorwandeling **EINDIGT AAN HET ENSORHUIS**. Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op dezelfde dag) het Ensorhuis bezoeken met 2 euro korting (€10 i.p.v. €12) > zie reservatiemelding
- VRIJDAG 28 AUGUSTUS** >> **VISSERSKAAIWANDELING**
- MAANDAG 31 AUGUSTUS** >> **VUURTORENWANDELING**
START om 10.30u.(en einde) aan het INFOPUNT in FORT NAPOLEON.
 Deelnemers kunnen na de wandeling op vertoon van hun wandelticket (enkel op de zelfde dag) het FORT bezoeken met 2 euro korting (€7 i.p.v. €9) > zie reserv.melding

ZOMERWANDELINGEN 2020 GEORGANISEERD **DOOR GIDSENKRING LANGE NELLE OOSTENDE**

De wandelingen (+- twee uur) zijn gratis maar om een idee te hebben van het aantal deelnemers (maximum 25 per wandeling) reserveer je plaats via patricia.veris@skynet.be

ZATERDAG 4 JULI >> ZEEBONKWANDELING
START om 10.30 uur aan de Sint-Petrus- & -Pauluskerk

ZATERDAG 11 JULI >> DE TUINEN VAN STENE
START om 10.30 uur aan de Sint-Annakerk Stene-Dorp

ZATERDAG 18 JULI >> MARVIN GAYE-WANDELING
START om 10.30 uur aan het Spaans Huisje, Christinastraat 67

ZATERDAG 25 JULI >> NAPOLEONWANDELING
START om 10.30 uur aan het Spaans Huisje, Christinastraat 67

ZATERDAG 1 AUG. >> BEELDENWANDELING
START om 10.30 uur onder de luifel van het Kursaal

ZATERDAG 8 AUG. >> STADSKERN/CENTRUM
START om 10.30 uur in lokettenzaal treinstation Oostende

ZATERDAG 15 AUG. >> OOSTENDE ONDER WATER
START om 10.30 uur onder de luifel van 't stadhuis, kant Mercator

ZATERDAG 22 AUG. >> ROESCHAARD-WANDELING
START om 10.30 uur aan het Spaans Huisje, Christinastraat 67

ZATERDAG 29 AUG. >> VISSERSKAAIWANDELING
START om 10.30 uur aan het museumschip Amandine 0.129

M Loy

Nieuwe veren op komst

Er wordt hard gewerkt aan de bouw van twee nieuwe veerboten. Deze schepen zullen op termijn de veerdiensten op de Schelde en in de haven van Oostende versterken. Met een kernteam vanuit dab Vloot, Piet Leeuwerck (scheepsbouw en R&D-manager), Maarten De Nolf (superintendent) en Steven Vandevyver (superintendent), worden de werkzaamheden en vorderingen nauw opgevolgd. Zij staan in voor de technische overlegmomenten met de scheepswerf alsook de regelmatige inspecties ter plaatse. **Het veer voor Oostende is een pioniersproject. Dit zal het eerste volledige elektrische veer** zijn dat bij de vloot van de Vlaamse overheid ingezet zal worden. Niet enkel de hogere capaciteit, maar ook de belangrijke bijdrage in het kader van de klimaatdoelstellingen zijn twee kenmerken die dit schip bijzonder maken.

Geplaatst op 14/01/2020 door **An Truyts BLOG** <http://www.agentschapmdk>

“ ‘t Is stief koed an d’n diek “ ...

... is de favoriete Oostendse uitdrukking van actrice Clara Cleymans (°Wilrijk,1989). Ze is de dochter van muzikant Jan Cleymans en actrice Karin Jacobs en de zus van acteur Jelle Cleymans. “De zee is een inspiratie voor veel kunstenaars. Ik ben een grote fan van Léon Spilliaert en van de sfeer die hij oproept in zijn werk. Hetzelfde geldt voor Jo Mahieu, een steengoede muzikant, Oostendenaar en ... mijn man. (...) Ik kom graag terug naar Oostende voor de zee die inspireert en fascineert en voor de ziel van de stad die me oplaadt. Sinds ik er een appartement heb, wil ik ook meer mensen leren kennen ... ik ben stilaan een Oostendse aan het worden.”

Clara Cleymans in *Uit in Oostende*, maart 2020, blz. 40-41

https://nl.wikipedia.org/wiki/Clara_Cleymans

Paster Pype-begraafplaats (Nieuwpoortsesteenweg) is weer open na vernieuwingen

De site is lager gelegen dan de omgeving waardoor de regen vrij spel heeft en modderpaden ontstaan. Nu werd drainage voorzien en de ingang en centrale as richting zee werden heraangelegd in afgevlakte kasseistenen zodat ook mensen met rolwagen of rollator zich er kunnen bewegen.

Edwin Fontaine in *Het Nieuwsblad* 9 maart 2020

REPRODUX

Heilig Hartlaan 13

8400 OOSTENDE

Tel. 059/70.16.12

Fax 059/80.66.57

e-mail: reprodux@telenet.be

www.reprodux.be

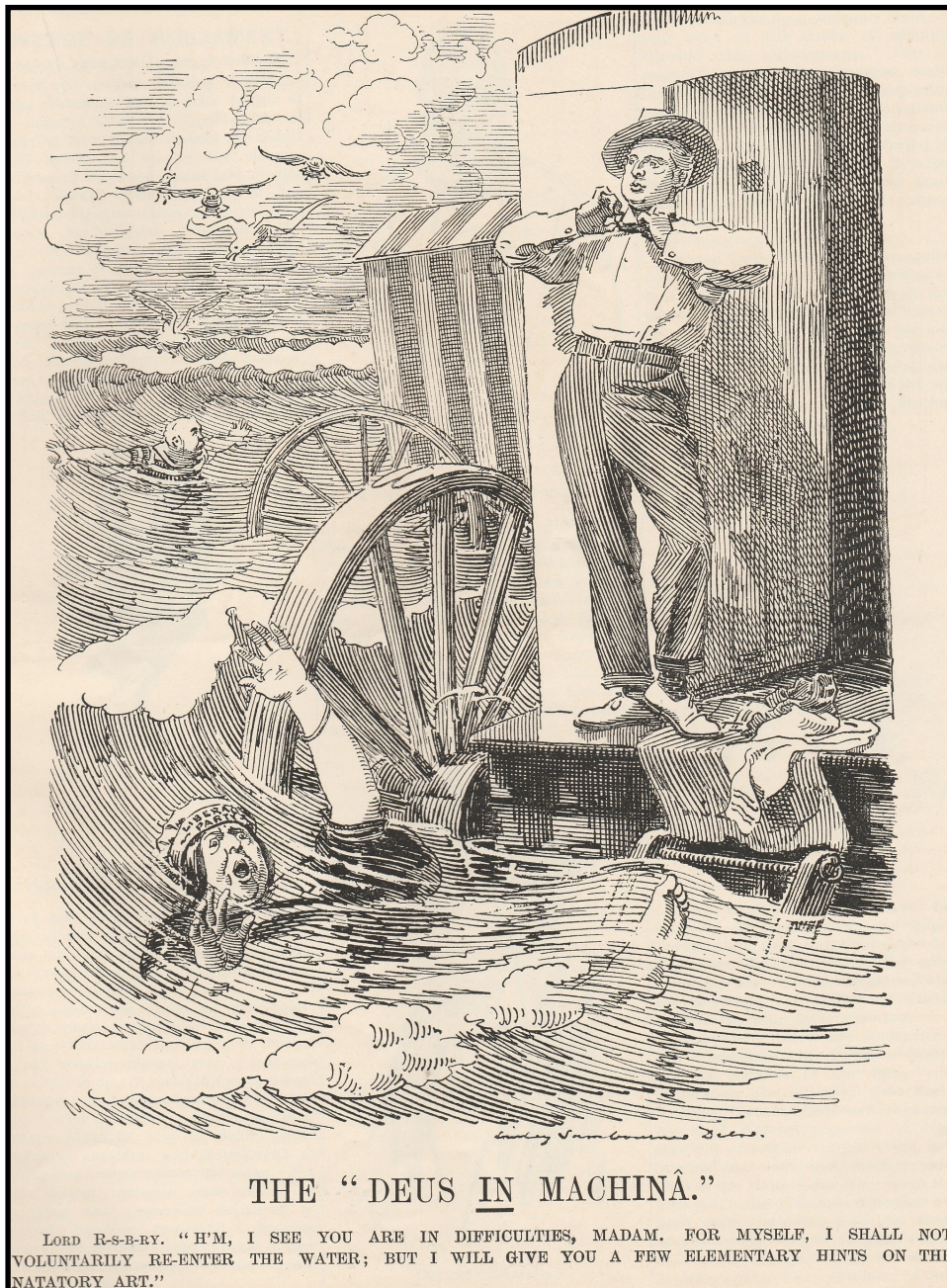
PRINTEN – PLOTTEN

KOPIEREN – DIGITALISEREN

INBINDEN – LAMINEREN

KANTOORARTIKELEN

STEMPELS – GRAVEERPLATEN

Uit: Punch (1),
or the London
Charivari, July
24, 1901

Tekst onder
tekening:

**THE
“DEUS IN
MACHINA”**

**Lord R-S-B-
RY (2):**

**“H’m, I see
you are in
difficulties,
Madam. For
myself, I shall
not voluntari-
ly re-enter the
water; but I
will give you a
few elementa-
ry hints on the
natatory art”.**

(=zwemkunst)

(1) **Punch** was in de 19e en 20e eeuw een Brits satirisch en humoristisch tijdschrift. Het blad werd opgericht in 1841 en publiceerde tot 1992. Het is wereldberoemd geworden door de vele maatschappijkritische cartoons die door het blad werden gepubliceerd. In de periode van 1996 tot 2002 werd het blad opnieuw uitgegeven. De titel van het blad verwijst naar de Engelse versie van de poppenkastfiguur Jan Klaassen. Aanvankelijk droeg het blad de ondertitel *The London Charivari*, als verwijzing naar het in Frankrijk verschijnende gelijksoortige blad *Le Charivari*. ([https://nl.wikipedia.org/wiki/Punch_\(tijdschrift\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Punch_(tijdschrift)))

(2) Archibald Philip Primrose (1847-1929), de 5^e graaf van **Rosebery**, was tot oktober 1896 korte tijd premier van Groot-Brittannië (1894-1895) en leider van de Liberale Partij. In maart 1868 stierf zijn grootvader, waarna hij heel wat landgoederen in Schotland erfde en de 5e graaf van Rosebery werd. Hij werd hierdoor in mei 1868 automatisch lid van het **House of Lords**. In 1878 huwde hij met de rijke erfgename Hannah de Rothschild, met wie hij vier kinderen kreeg. Zijn steun voor het Britse rijk en de Boerenoorlog (1899-1902) leidde tot spanningen met anderen in zijn partij. (https://nl.wikipedia.org/wiki/Archibald_Primrose)

“In een kunstboek **las ik over Ensor** dat hij leefde en woonde in de extreme afzondering (vanaf maart 2020 zou dat quarantaine zijn) van Oostende. En eigenlijk is dat nog altijd een beetje zo. Je kan je hier goed concentreren, in een grootstad verlies je veel energie. Maar toch is Oostende een stad met mogelijkheden. En ook met veel oudjes. Die hebben een heel goede energie, vind ik. We zitten in Oostende midden in de wijsheid van oudere mensen.”

Herr Seele in Uit in Oostende, januari 2020, blz. 7

In 2019 kreeg het Vogelzangpark tussen Frère Orbanstraat, Ooievaarslaan en Parklaan een nieuwe naam: **Professor Jean Bourgainpark**. Baron (sedert 2015) Jean Bourgain (1954-2018) was een eminent wiskundige, geboren in Oostende als zoon van twee artsen. Hij liep school in het Koninklijk Atheneum in Oostende en daar werd zijn wiskundig genie ontdekt. Vervolgens studeerde hij aan de VUB en werd er professor benoemd in 1981. Vanaf 1985 begon zijn wereldtournee als prof: Universiteit Illinois (tot 2006), Wetenschappelijk Instituut Parijs (1985-1995), in Jeruzalem en California. Verder was hij een van de vaste leden van de School of Mathematics in Princeton. Hij was actief in verschillende deelgebieden van de wiskundige analyse, zoals de meetkunde van Banachruimten, harmonische analyse, analytische getaltheorie, combinatoriek, ergodische theorie en in de niet-lineaire partiële differentiaalvergelijkingen, zoals de periodieke niet-lineaire schrödingervergelijking. Hij ontving vele prijzen en eredoctoraten. Op zaterdag 14 maart (=Pi-dag) 2020 werd **in dit park een Pi-pad** ingehuldigd, een initiatief van de stad in samenwerking met de Oostendse wiskundige en KUL-professor Dirk Huylebroeck. Het pad toont de eerste 133 decimalen van het getal Pi. Het begint met drie rode stenen, dan één, dan vier, dan één, dan vijf ... = 3,1415 ...

Jeffrey Roos, Pi-pad is uniek in de wereld, Krant van West-Vlaanderen, 22.03.2020, blz.14
https://nl.wikipedia.org/wiki/Jean_Bourgain

OOSTENDE
Kastanjelaan 3
8400 OOSTENDE
info@azuriet.be
059 51 49 51
www.azuriet.be

OUDENBURG
Hoogstraat 13
8460 Oudenburg
hilde@azuriet.be
05979 55 05

QUARANTAINE & KUSTWACHT

FRANK GOEMINNE

Quarantaine in vervlogen tijden of het ontstaan van de kustwacht en de daaraan verbonden quarantaine

In deze eigenaardige tijden waar we allemaal in ons kot moe(s)ten blijven, spreken we van een vorm van aangepaste quarantaine. In deze moderne wereld van communicatie, reizen en zoveel mogelijkheden, waar we leven in een wereld van “niet meer onder de kerktoeren”, is het verwonderlijk dat er geen plan klaar ligt om op een brede basis uit te rollen en zo een virus te bekampen bij pandemieën. Hebben onze voorouders dan ons geen lessen nagelaten? Het is toch niet de eerste keer dat er een besmettelijke ziekte uitbreekt? Hoe deden ze het vroeger en wat is ervan overgebleven?

Wat weten nog van dergelijke zaken uit de 19de -20ste eeuw, Waterloo, WOI&II, de onafhankelijkheidsperiode, de eerste trein, elektriciteit, de industrie die ontstaat, ons koloniaal verleden, ... Over de sociale toestanden in die tijd is wel een en ander bekend, maar dat wordt meestal uit ons collectieve geheugen gebannen. We denken dan aan hongersnood, vluchtelingen, de zware labourarbeid, analfabetisme en cholera.

Besmettelijke ziekten staken regelmatig de kop op. In de eerste plaats was vooral het gebrek aan hygiëne en ook het gebrek aan kennis over deze ziekten bij de bevolking de oorzaak van de snelle verspreiding. We kunnen vergelijken met het heden. Het was pas in 1883 dat de cholera bacterie door dokter Robert Koch ontdekt werd.

Ten gevolge van slechte oogsten en de daarop volgende hongersnood had onze regio in 1848 al een uitbraak gekend van de cholera. De ondervoede bevolking was een gemakkelijke prooi voor tyfus en cholera.

Maar cholera kwam ook het land binnen via schepen die de ziekte meebrachten van andere landen. Geen wonder dat er maatregelen werden getroffen om te beletten dat deze schepen zouden binnen varen. Ze werden zeker in quarantaine geplaatst als ze uit een ‘choleraland’ kwamen. De havens zoals Oostende hadden een quarantainedienst. Maar de ziekten konden ook binnengebracht worden door gestrande schepen of door schipbreukelingen. Voor deze moeilijk controleerbare gevallen was waakzaamheid geboden en hierbij werden kustgemeenten ingeschakeld zoals Oostende, Bredene, Klemskerke.

Na de nederlaag van Napoleon in Waterloo, kenden we bij ons het Hollands Bewind van 1815 tot 1830. Toen bestonden al richtlijnen die later gemoderniseerd werden bijgewerkt en dat leidde tot het verplicht oprichten van een **kustwacht** in elke kustgemeente. Het was de taak van de districtscommandant om de burgemeesters op de hoogte te brengen vanuit welke landen de al dan niet gestrande schepen en schipbreukelingen kwamen. Hieronder volgt zo’n melding.

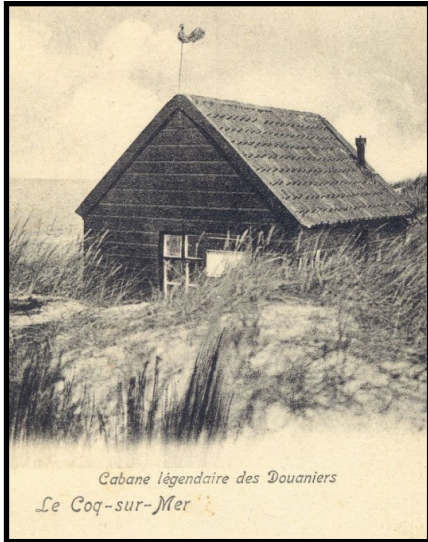
Oostende, 18 mei 1820

Zijne Excellentie, Mijnheer de Gouverneur mij verwittigd hebbend dat er op het eiland gezegd de Isle de France (nu Mauritius) eene smetziekte is bestaande ben ik U uitnodigende, Mijnheren.

Indien eenige schepen van dit Eiland komende op uw kust stranden de reeds voorgeschreven maatregelen werkstellig te maken, mij dadelijk van het geval kennis gevende, evenals aan verdere Burgerlijke en Militaire naestgelegen overheden. Dezelfde beschikkingen blijven standhouden voor de schepen van Cadiz, de Barbarijsche Staten, Smyrna en Alexandria komende. Gelieve, Mijnheren, hier een waakzaam oog op te doen en mijn groeten te aanvaarden.

Frédéric Auguste Alexandre de Beaufort-Spontin

Wat was nu de taak van zo'n kustwacht en hoe was ze georganiseerd?

*Cabane légendaire des Douaniers
Le Coq-sur-Mer*

Men startte met het opmaken van een lijst van alle beschikbare mannen tussen 18 en 60 jaar en gaf die aan de burgemeester. Van rechtswege was de burgemeester van een gemeente hoofd van de kustwacht en hij werd bijgestaan door drie leden. De lijstmannen werden verdeeld in escouaden (8 à 12 leden) met elk een leider en als opdracht in beurtrol bij dag en nacht het strand te bewaken. Boven op de duinen stonden wachthuizen. In De Haan had men het over 'kommiezenkoten'.

De oorspronkelijke duinpaviljoentjes zijn alle opgericht in het begin van de 20ste eeuw. Het duinpaviljoen van Bredene wordt reeds afgebeeld in een vroeg-20ste-eeuwse promotie-brochure van de jonge badplaats en literatuurbronnen vermelden 1902 als bouwjaar voor dat in Wenduine. Na de Tweede Wereldoorlog is het heropgebouwd.

De 'Spioenkop' van Wenduine, ook 'le pavillon Elisabeth' is het gekendste en meest beschreven duinpaviljoentje. Die duintop is van oudsher een strategische observatiepost. In de 18de eeuw bevond zich hier een 'Corps de garde', weergegeven op de Ferrariskaart (1770-1778), die door het Franse leger achtereenvolgens vervangen werd door een signaalmast (1795) en een 13 meter hoge semafoormast (1806) die in verbinding stond met Lissewege en Klemskerke voor het verspreiden van informatie over krijgsverrichtingen.

De Belgische administratie plaatste in de 19de eeuw op de duin, in de volksmond 'Betten Hull' ('hull' = duin) genoemd, een wachthuis vanwaar de kustwacht en de douane een groot deel van de kust kon overschouwen om te beletten dat er clandestien goederen werden ontscheept of ingeladen en dat gestrande schepen de kans niet hadden om ongewenste ziekten aan land te brengen; het 'aubette de la douane' wordt weergegeven op een kaart van het Dépôt de la Guerre van 1876.

Op zee kaarten van de 16de eeuw staat het wachthuis/paviljoen van Bredene vermeld als 'Wackerboute', naam die verwijst naar Wakerskete of kot. Dit kot, zichtbaar vanuit de zee, stond iets westelijk van de Spanjaardsduin. Op latere kaarten staat het vermeld als 'Corps de garde'. Daar kwamen de groepen samen om het strand af te speuren.

Wat Oostende aangaat, is niet geweten of er een echte observatiepost was. Omdat de stad omgeven was met wallen en de schepen gecontroleerd werden bij het binnenvaren van de haven, kon bij een vermoeden of vaststelling van besmetting naar het quarantainegebouw (zie volgende blz.) op de oosteroever doorverwezen worden.

De manschappen in die observatieposten waren bewapend met pieken en geweren. Bij verdachte waarnemingen moest de burgemeester of een schepen verwittigd worden, die dan de alarmklok deed luiden. Op die manier werden alle wachten verwittigd, die zich dan ten spoedigste naar het stad- of gemeentehuis dienden te begeven om de nodige instructies te ontvangen.

Elke post moest elke dag een verslag opmaken ook wanneer het kalm was. In die periode werden de mannen ook strandjutter.

Het hoofddoel van de wachtposten was "mensen in nood helpen, maar ervoor zorgen dat... gelande of gestrande mensen, schepen en goederen niet aangeraakt werden" ten einde eventuele besmettelijke ziekte-toestanden te vermijden. Af en toe werd er wel iets verdonkeremaand, wat risico's voor de gezondheid inhield.

In geval er een schip strandde, luidde de alarmklok en werden de nabije gemeenten door ijlboten gewaarschuwd. 's Nachts werd via een pers op de duintop een lantaarn aangestoken om zo aan te geven dat er iets gevonden was.

Elke zondag na de hoogmis riep de garde vanop de 'roepsteen' de namen van de personen met wacht af. De kustwacht, de garde de corps, was in het bezit van een ellenlange lijst van toenmalige scheepsgoederen die al of niet besmetting konden veroorzaken. Er waren voorwerpen die de ziekte kunnen voortzetten zoals ... *"Alle katoenen, wol, lakens en zogenaamde manufactures. Alle bewerkte harens en hennep, vlas, konijnen – of andere haren. Zeildoeken en ongeteerd touw-werk, huiden, vellen, borstels, matten en keersen. Levende dieren, schrijfpennen, papier, boeken."* Alsook voorwerpen die de ziekte niet kunnen voortzetten zoals ... *"Alle mogelijke eetwaren (in detail opgesomd), alle soorten hout, walvisbaarden, balijnen, olifantstanden, alle bewerkte lantaarnhoorn, diamanten, fijne of valse stenen, marmer, porcelijn. Alle metalen uitgezonderd munten."*

Alle aangespoelde besmette voorwerpen moesten worden samengebracht op een eenzame plaats en verbrand worden. Wat de schipbreukelingen betreft, deze moesten op afstand gehouden worden en men diende ze voorzichtig en van ver aan te spreken, ervoor zorgend dat men het voordeel van de wind behield. Er dienden enkele voorgeschreven vragen gesteld te worden. In welke taal dit diende te gebeuren, staat niet vermeld maar zal wel voor misverstanden gezorgd hebben. En nu komt het: als de vreemde zeelieden uit een vreemd land kwamen, werden ze dadelijk in een geïsoleerd huis opgesloten. Dit gebouw werd bewaakt door gewapende kustwachters, die met alle middelen moesten beletten, ook van doodsbedreigingen, dat die zeelieden deze plaats zouden verlaten.

De Oostendse quarantainepost werd gebouwd tijdens de grote havenwerken in het begin van de 20ste eeuw. Ze bevond zich op de oosteroever ter hoogte van het 'Klein Strand'. Goederen en brieven uit landen met besmettelijke ziekten werden er verplicht aangeboden om ze te desinfecteren. Na WO I raakte het gebouw in verval en het werd in 1930 gesloopt.

Vreemde schepen die binnenkwamen, moesten een gele 'quarantaine'-vlag aan stuurboordzijde voeren. **Quarantaine** > *quaranta giorni* (veertig dagen)

is een van origine medische term die afkomstig is uit het Italiaans ten tijde van de pestepidemie in de 14de eeuw. In deze tijd werden namelijk alle aanmerende schepen verplicht om 40 dagen in de haven stil te blijven liggen en werd de bemanning daarbij geacht het schip niet te verlaten. Deze maatregel behelst het afschermen van risicobronnen ter vermindering van verspreiding van een infectie. (Een schip dat nu die gele **Q-vlag (quarantaine)** voert geeft hiermee aan dat het schip gezond is of verzoekt douane aan boord te komen).

Bronnen, noten en/of referenties

État Présent de la Noblesse Belge Annuaire de 1984. Première partie. p. 199.

État Présent de la Noblesse Belge Annuaire de 2003. Première partie. p. 167.

FRANÇOIS DE BAS F., & J. DE T'SERCLAES DE WOMMERSOM J., *La campagne de 1815 aux Pays-Bas d'après les rapports officiels néerlandais*, Bruxelles, 1908

COLENBRANDER H.T., *Ontstaan der Grondwet. Bronnenverzameling*, Tweede Deel 1815, 's Gravenhage, 1909
Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden (1814) op Nederlandse Grondwet

De Grondwet van 1815 op Europa Nu – en het Parlementair Documentatie Centrum Universiteit Leiden

VRIELINCK S., *De territoriale indeling van België, 1795-1963: Bestuursgeografisch en statistisch repertorium van de gemeenten en de supracommunale eenheden, administratief en gerechtelijk ; met de officiële uitslagen van de volkstellingen*, Leuven, University Press, 2000

BALLEGEER J.; VANDENBERGHE E., *Tussen Noord-Ee en Noordzee in oude prentkaarten*, Zaltbommel, 1978, nrs. 19, 50, 54, 115.

BERNDSSEN J.; SAAL P.; SPANGENBERG F., *Met zicht op zee. Tweehonderd jaar bouwen aan badplaatsen in Nederland, België en Duitsland*, 's Gravenhage, 1985.

BOTERBERGHE R., *Geschiedenis van de landelijke parochies Klemskerke-Vlissegem en van de badplaats De Haan*, De Haan 2000.

HENNON J., *Wenduine, Dorpsbeelden uit het verleden*, deel 1, Wenduine, 1993, p. 15-16.

LEPEER E., *Vin Dune an de Zee*, Wenduine, 1974, p. 122, 222-233.

MOUTON R.; WAUTERS B., *Archiefbeelden Wenduine Memoires van een Prinses*, Gloucestershire, 2004, p.85-87.

VANDENBERGHE E.; CLAEYS G.; DE WISPELAERE Y., *De Haan: van gehucht tot elegante badplaats*, deel 1, s.l., 1996, p. 5.

RICHARD VERBANCK -TC -Aspecten van het leven begin 19^e eeuw aan de kust- 1979

<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/205979>

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE

Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.

Ook op zaterdag. Zondag gesloten

BIO SHOP

*De Natuurlijkste
zaak van de kust!*

**GREEN
SLEEP**

100% "NATUURLIJK"

SLAAPCOMFORT

(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Green Sleep

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

SCHEEPSWERF AUGUST LOY

MARC LOY

Van midden 19de eeuw tot kort na WO II vestigden zich, gespreid in de tijd, meer dan 15 scheepswerven met klinkende namen als Panesi, Hamman, Decoene, Orlandini... aan het nu verdwenen derde handelsdok waar na demping in 1947 het naoorlogse huidige stadhuis wordt gebouwd.

August Loy sr. (1860 -1917) was sloopstimmerman op de werf Neyts aan dat derde handelsdok. Zijn zoon August jr.(1888-1965), de neef van mijn grootvader Leopold, werkte op dezelfde werf als meester-gast, maar start in 1923 zijn eigen bedrijf waar 11 timmerlieden werkzaam waren, waaronder zijn drie zonen: Gustaaf, Maurice en Georges. Via avondlessen haalden de eerste twee een diploma sloopbouw. Op de werf werden tot 1927 houten zeilsloepen, sloepjes en halfgedekte garnaalboten gebouwd. Nadien alleen nog motortreilers van 21 tot 32 meter lengte en garnaalboten.

Het merkteken van de werf Loy was een boegplank met een witte ingekapte bloem met een gebogen stengel die overging in de bies op de voorsteven.

Terwijl men het dok al aan het dicht gooien was voor de bouw van het stadhuis werd in allerijl nog het afgewerkte casco van de O.330 'Marcel' voor de Blankenbergse reder Louis Marannes te water gelaten. De sloopwerf verhuisde met een aantal andere collega's waaronder Denye, Deweert en Panesi naar de zuidkant van het Visserijdok op de oosteroever. De belerende straatnaam Nieuwe Werfkaai heeft dus zijn naam niet gestolen. Op die nieuwe locatie liepen o.a. nog de O.70 'De Vooruit' en de 32 meter lange O.315 'Beatrix-Fernande' van stapel. Toen het grootste houten vaartuig van de Oostendse vloot. Er werden nooit metalen vissersschepen gebouwd en bij de dood van August in 1965 hield de werf op te bestaan. In dat jaar waren er nog 19 vaartuigen van de werf Loy in de vaart. Rompen, spanten en zaathout werden meestal uitgetekend in de zaal van de Volksbond, in de toenmalige Stockholmstraat, nu de Kanunnik Dokter Louis Colensstraat of in dancing De Nieuwe Zaal in de St.-Franciscusstraat.

De laatste jaren van haar bestaan op de oosteroever was de werf Loy geassocieerd met Panesi, Borrey en Hillebrant onder de bedrijfsnaam 'Verenigde Oostendse Sloopswerven'.

Vandaag ligt het allerlaatste op die werf gebouwde vaartuig, de O.148 'Snipe', later 'Siol', met als laatste reder Willy Versluys, op het droge ter hoogte van de kleine slipway.

Publiciteit in brochure van XXIVste Congres Nat. Synd. Belg. Politie - Oostende, 1951

Fotoarchief De Plate doos 3 schepen (visserij), Inv.Nr. 2012/2938
Herkomst Louis Pincket – datering
1957 – O.185 Shamrock
Werf August Loy met sloopstimmerlui

HET KAROLINENHOF

PIET DAMAN

In mijn artikel over 'De Bolle' in gidsenblad 2020-1 wordt ook het opvangtehuis 'De Brem' vermeld. Er werd verwezen naar de oorspronkelijke benaming '**Karolinenhof**' (soms ook vermeld als Carolin(n)enhof). Vanwaar die naam ?

Karolinenhof > foto van R. Verbeke 8 mei 1952
Beeldbank Kusterfgoed FT/C 3039 stadsarchief Oostende

Hierbij informatie uit een artikel in 'De Plate' van 1987, blz. 115-116. Meer foto's te vinden in 'Oud Oostende in beeld' deel1 (69) en deel2 (44) van André Van Caillie.

Het Karolinenhof was een klein kasteeltje in de Wellingtonstraat 52 en behoorde toe aan mejuffer J. De Graeve. Het was verbonden met een maatschappij en een hotel, beiden met dezelfde naam, 'Ostend Palace Hotel'. In de NV, gesticht in 1898, bracht De Graeve heel wat in het patrimonium namelijk 10 villa's, 2 kasteeltjes (o.m. Karolinenhof) en een hotel in opbouw. Het hotel werd gebouwd op de hoek van de Koninginnelaan en (nu) de Koningin Astridlaan.

Tegen de hoogbouw van het hotel kwam er verzet, zowel van de Koning (zicht op zijn domein) als van de stad. Het in opbouw zijnde hotel diende afgebroken. Er waren heel wat

financiële moeilijkheden en de maatschappij werd failliet verklaard.

Bij de liquidatie kocht de stad het Karolinenhof in 1899. Het deed vanaf 5 augustus dienst als politiecommissariaat van de tweede politieafdeling. (D. Deschacht, Bijdrage tot de geschiedenis van de Oostendse politie 1974-heden, 1987).

Horrible infanticide. Deux jeunes gens qui se promenaient samedi dernier sur la digne, en arrivant devant le chalet royal, aperçurent, sur l'escalier conduisant à la plage, un volumineux paquet. Intrigués, ils l'ouvrirent et reculèrent d'horreur devant le spectacle qui s'offrait à leurs regards: le paquet contenait le cadavre d'un enfant du sexe masculin et dont la tête était presque détachée du tronc. **Les jeunes gens portèrent leur lugubre trouvaille au commissariat du Karolinenhof.** In: Le Carillon, 1 maart 1904

Het terrein van het Karolinenhof en de aanpalende gronden werd gebruikt om er badkarren te stellen en in 1900 ook de weinige kanonnen van de Burgerwacht. Tot in 1908 vonden ook de politiehonden er huisvesting.

Na de Eerste Wereldoorlog, in 1921-1922, werd het Karolinenhof heringericht tot weeshuis.

(gemeenteraad) M. Maene "Ik ben in **het Carolinenhof** geweest maar de kinderen waren naar de school. Wij hebben een onderzoek gedaan en hebben den indruk gehad dat de kinderen er goed verzorgd waren. Wat het gebouw betreft dat is daar natuurlijk niet voor gebouwd. Er is geen badkamer. De Stad zou moeten een gebouw zetten om die kinderen behoorlijk te huisvesten (...) In het Weezenhuis zou alles moeten 'Zonnig en blij' zijn dat de weezen er niet voelen dat ze hunne ouders verloren hebben." In: De Zeewacht, 21 januari 1922

VAN DE EERSTE EN TWEEDE INDUSTRIËLE (R)EVOLUTIE TOT HET GEBRUIK VAN ELEKTRICITEIT IN ONZE REGIO (DEEL 2)

FRANK GOEMINNE

Noot: de bibliografie of het bronnenoverzicht wordt na het laatste deel opgenomen.

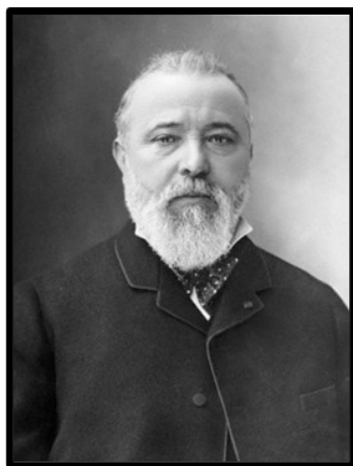
INLEIDING

Noot van de redactie: elektriciteit, gas, water, riolering ... het zijn geen sexy onderwerpen om er een lezing, laat staan gegidste wandelingen over samen te stellen, zo willen de vooroordelen het. Tot er een moedige onderzoeker, al of niet expert, opstaat en zich er toch aan waagt. Zo is ons gidsend lid Frank Goeminne er op vrijdag 17 januari gedurende twee uren in geslaagd een full house te 'elektriseren' met zijn boeiende, geïllustreerde en van tastbaar materiaal voorziene uiteenzetting.

In 2013 genoot jullie redacteur van een verhelderende en gedetailleerde tentoonstelling 'Onder stroom, 100 jaar elektriciteit' in het Gentse MIAT, nu Industriemuseum.

Het kan dus ... energievoorziening op een aantrekkelijk manier duiden en presenteren. In een aantal delen presenteert Frank de kern van zijn betoog over 'elektriciteit'. Uiteraard is de tekst een pak saaier dan het beleven van Franks lezing, ze is dan ook louter bedoeld als infobijdrage.

Vervolg op bijdrage 1 in gidsenblad 2020-1 (3 Wat is elektriciteit?)

Door de belangrijke uitvinding van de Belg Zénobe Gramme konden de elektriciteit naar de industrie, de straat en het dorp brengen. Gramme werd in Luik opgeleid tot timmerman. In 1856 vestigde hij zich in Parijs, waar hij voor Heinrich Ruhmkorff werkte, een producent van elektromagnetische apparaten. Hij bouwde verder op de machine van Hippolyte Pixii.

In 1869 vond hij de Gramme-dynamo uit, een gelijkstroomdynamo die in staat was veel hogere spanningen te genereren dan de toen bekende dynamo's.

Zénobe Gramme (Jehay-Bodegnée, 1826 – Bois-Colombes 1901). De foto werd genomen in 1893.

Gramme ligt op het 'Cimetière Père-Lachaise' in Parijs

Hij vervolmaakte het prototype van de dynamo in 1871, waardoor ze geschikt was voor commerciële toepassingen. Om zijn apparaat in productie te brengen, richtte hij samen met de Franse ingenieur Hippolyte Fontaine in 1871 "La Société des Machines magnéto-électriques Gramme" op. Deze fabriek specialiseerde zich in dynamo's en elektrische generatoren.

Het succes van de dynamo zou beperkt geweest zijn zonder Fontaines ontdekking dat elektriciteit transporteerbaar is. Op de wereldtentoonstelling van 1873 te Wenen ontdekte Fontaine bij toeval dat men elektriciteit verschillende kilometers ver kon transporteren. Tot dan toe stond de generator daar waar men de elektriciteit nodig had. Nu kon de generator waar dan ook geplaatst worden en dus worden gecentraliseerd.

In 1885 installeerde Alfred Mignot in de Blekerijstraat te Brussel de eerste Belgische elektriciteitscentrale die stroom leverde aan een aantal huizen. Dit vereiste destijds indrukwekkende batterijen van opgeladen accu's die de producent in staat stelden de grote vraag naar stroom 's avonds op te vangen. De generator werkte de hele dag en laadde de accumulatoren op.

De pioniers in België die het eerst elektriciteit produceerden en gebruikten waren vaak de fabrieken en industriële, hoewel er ook enkele particuliere initiatieven gekend zijn. Door een dynamo aan een stoommachine te koppelen kon stroom opgewekt worden om kleinere elektromotoren aan te drijven of lampen te doen branden in de fabriek. In sommige gevallen voorzag de fabriek meteen ook stroom voor de bedrijven of bewoning in de onmiddellijke nabijheid. Kenmerkend is dat de elektriciteit in de beginjaren gedecentraliseerd en zeer lokaal geproduceerd werd. Elektriciteit moest concurreren met de stoommachine en de brandstofmotor in de steden met gasvoorzieningen en op het platteland met steenkool als energievoorzieners. De grote troeven van elektriciteit waren het enorme krachtpotentieel (in aandrijvingen), de grote precisie, veelzijdige toepassingsmogelijkheden en het fantastisch distributiepotentieel op grote en kleine afstand.

Aangezien volgens de "Code Napoleon" de verzekering van de veiligheid tot de bevoegdheid van de stad/gemeente behoort en hieruit werd afgeleid dat de openbare verlichting en meer in het algemeen de elektriciteitsdistributie een gemeentelijke aangelegenheid is, heeft in het verleden elke stad/gemeente zich moeten uitspreken over het ter beschikking stellen van elektrische energie op haar grondgebied. In steden zoals Oostende was het onder druk van het toerisme dat de verspreiding van elektrische energie commercieel interessant was maar achterdochtige politici moesten overtuigd worden van de toepassing van het 'nieuwe product'.

Het jaar 1890 betekende een keerpunt in de organisatie van de elektrificatie van ons land. In dat jaar verleende het gemeentebestuur van Ninove de concessie voor de productie en de distributie van elektriciteit aan een privébedrijf. De belangrijkste steden van ons land, Luik, Gent, Brussel en ook Oostende begonnen systematisch aan de elektrificatie van hun grondgebied, hetzij in eigen regie hetzij door concessie aan een privébedrijf.

Al vroeg in de 20ste eeuw kwam de gecentraliseerde productie van elektriciteit op gang. Er was een sterke wisselwerking tussen afname en productie die elkaar steeds versterkten. Om beter te kunnen concurreren met gas/brandstof/stoom/... moest elektriciteit goedkoper geproduceerd worden en breder beschikbaar zijn. Er werd sterk geïnvesteerd in de uitbreiding van het distributienetwerk en de bouw van centrales. Zo werd elektrische tractie bijvoorbeeld graag gebruikt voor transport in en tussen fabrieksgebouwen of voor het trekken van binnenvaartschepen langs de kanalen.

Elektrische tractie kreeg al snel nuttige toepassingen, zo bijvoorbeeld voor het trekken van binnenschepen.

(foto van een elektrisch aangedreven tractor langs de boord van een kanaal).

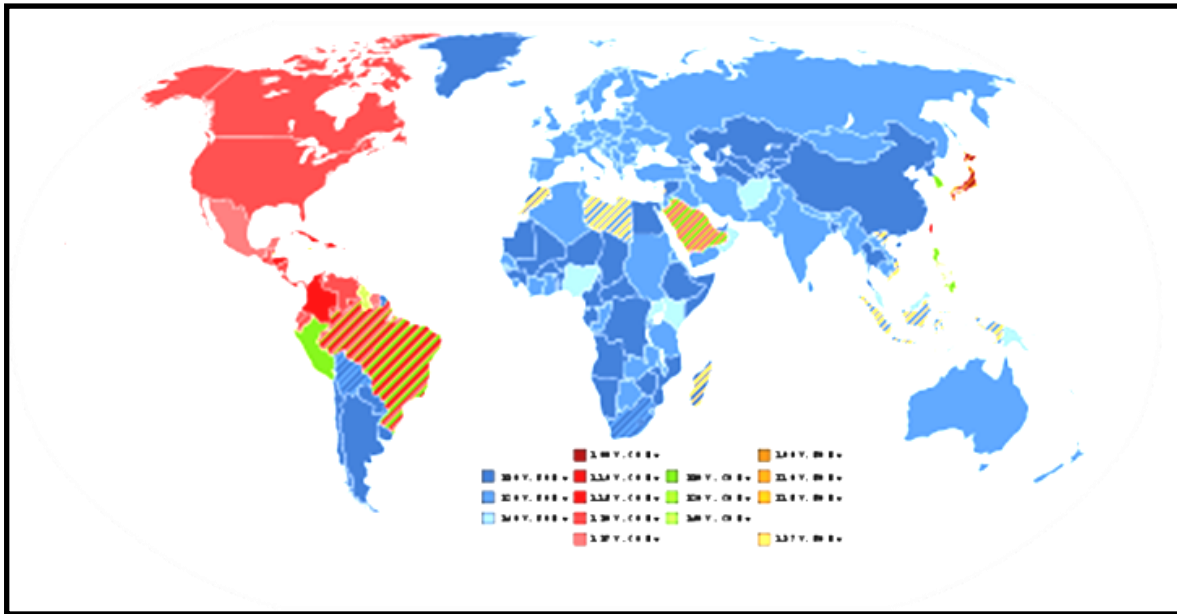
De netwerken die hiervoor werden aangelegd, werden de slagaders die de vele centrales verbonden die elektriciteit in het net pompten. Tegelijk betekende het groeiende netwerk dat steeds meer consumenten bereikbaar werden.

Meer afnemers die steeds meer elektrische apparaten gingen gebruiken, zorgden voor een steeds stijgend elektriciteitsverbruik. Stuwende kracht achter de groeiende populariteit van elektriciteit werd het continu uitbreidende

gamma toepassingen: van motoren over verlichting (denk aan de gloeilamp), verwarming, communicatie en media (radio, telegrafie, telefoon, televisie ...) tot huishoudtoestellen zoals koelkast, fornuis, stofzuigers, strijkijzers ...

Vandaag kunnen we elektrische toestellen en toepassingen gewoon niet meer wegdenken. Vooral de economisch gunstige periode na de Tweede Wereldoorlog, waarbij veel consumenten elektriciteit en elektrische huishoudtoestellen in hun huis brachten, was een periode van expansie voor de elektrificatie van België. Daarnaast zorgden de vele wetenschappelijke en technische doorbraken voor continue verbetering, uitbreiding en vernieuwing van het elektriciteitsnetwerk en de elektrische toestellen.

4 Lichtnetspanning en -frequentie over de wereld

Wereldkaart met aanduiding van de verschillende lichtnetspanningen en -frequenties. Uitleg op [nl.wikipedia.org > wiki > Lichtnet](http://nl.wikipedia.org/wiki/Lichtnet).

Over de **spanning uitgedrukt in volt en de frequentie uitgedrukt in hertz** was er veel discussie. Deskundigen als Thomas Edison (aanvankelijk voorstander van een lichtnet op gelijkstroom) en Nikola Tesla (de uitvinder van de wisselstroom) konden het niet eens worden. Dit meningsverschil wordt de 'Oorlog van de stromen' genoemd. Fabrikanten als Siemens hebben ook een inbreng gehad in de realisatie van de eerste lichtnetten, waardoor een lappendeken (zie illustratie hierboven) van verschillende spanningen ontstond.

De hoogte van de spanning is een compromis tussen enerzijds een zo laag mogelijke spanning vanwege de elektrische veiligheid en anderzijds een beperking van de maximale elektrische stroom, die de minimale dikte van de geleiders bepaalt. Om hetzelfde elektrisch vermogen over te brengen, moet men de stroom verdubbelen als men de spanning wil halveren. Tesla had ingeschat dat circa 220 volt een goed compromis zou zijn.

De hoogte van de frequentie, die wordt begrensd door mechanische beperkingen in een elektrische dynamo, bepaalt de omvang van de transformatoren. Dat zijn apparaten die de spanning omzetten in lagere of hogere spanningen. Tesla had ingeschat dat 60 Hz een goed compromis zou zijn.

Onder invloed van Edison werd in de Verenigde Staten gekozen voor circa 110 V bij 60 Hz, terwijl onder invloed van onder andere Siemens in Europa werd gekozen voor 220 V bij 50 Hz.

Voorheen was er meer variatie. Tot in de jaren zestig kwam in België zowel 127 V als 220 V voor. Dat betekende dat men voorzichtig moest zijn bij de aankoop van apparatuur en als men apparatuur met buurtgenoten uitwisselde. In Groot-Britannië gold een spanning van 240 V.

De harmonisatie in België: van 127 naar 220 volt gebeurde in de beginjaren 70 van de vorige eeuw.

Tegenwoordig is de wereld verdeeld in een paar grote blokken, met in Europa 50 Hz en 230 V als standaard en in de Verenigde Staten 60 Hz en 120 V als standaard. Daarnaast zijn er ook diverse kleine landen met afwijkende spanningen.

In Europa werd gekozen voor 50 Hz ($50 \times$ per seconde = $3000 \times$ per minuut). De generator met één poolpaar draait dan 3000 omwentelingen per minuut, in de Verenigde Staten 3600 tr/min. De keuze voor 60 Hz werd ingegeven door een nog hoger rendement bij een hoger toerental van de turbine. Bij een hogere frequentie (60 Hz in plaats van 50 Hz) kunnen ook kleinere transformatoren voor hetzelfde vermogen gebruikt worden. De transportverliezen zijn echter weer hoger dan bij 50 Hz. Door dit verschil in netfrequentie is elektrische apparatuur gemaakt voor het Europese 50 Hz-net soms niet bruikbaar in een 60 Hz-net en andersom ook niet.

WAARSCHUWING.

De spanning van het Haagsche lichtnet is:
125 VOLT

LET OP of op de buls der „geogenaamd“ goedkope lampen, die deser dagen in de dagbladen werden aangeboden

110 VOLT

of eenig andere spanning dan 125 VOLT gestempeld is.

Lampen die op hoogere spanning branden dan waarvoor zij gemaakt zijn geraken zeer spoedig defect.

LEEST OOK NEVENSTAANDE ADVERTENTIE

N.V. PHILIPS'
GLOEILAMPENFABRIEKEN
EINDHOVEN

HET VADERLAND — 20 MAART 1936

Veel moderne apparaten, zoals computers, gebruiken een voeding met een ruim bereik ingangsspanningen en frequenties. Daardoor werken deze probleemloos op het Amerikaanse of Europese net zonder dat er iets hoeft te worden omgeschakeld.

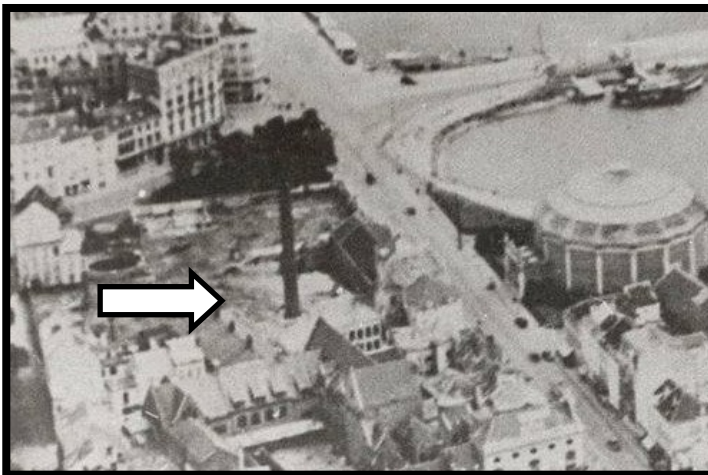
Gloeilampen worden geproduceerd voor een welbepaalde netspanning. Lampen van een lagere voltage krijgen te warm als de netspanning te hoog ligt. Een te hoge temperatuur bekort de levensduur van de gloeidraad. Een advertentie/mededeling in de krant 'Het Vaderland' van 20 maart 1936.

VOORSPEL IN DE ONTWIKKELING VAN HET ELEKTRICITEITSNET IN DE REGIO OOSTENDE EN BREDENE

Als het regent in Brussel, druppelt het in Oostende ... Zoals aangehaald was het toerisme een andere luxe die rond de eeuwwisseling op de voorgrond trad. Minder bekend is dat Leopold II zich ook niet onbetuigd liet. Onder zijn impuls werd Oostende uitgebouwd tot "Koningin van de Badsteden" met de kursaal als blikvanger. De eerste energiebedeling langs leidingen geschiedde ook in Oostende met gas. Deze bedrijvigheid werd aanvankelijk in handen gegeven van het privé-initiatief. We lezen in het oudste "Bulletin Communale d' Ostende" van 1864 over "l'ancien contrat avec la société Mayniel et compagnie". De startdatum van deze groepering is ons onbekend. Ook van de voorloper, de "Société Union", zijn geen sporen terug te vinden. Deze groepering was vóór 1864 actief. Pas daarna nam de stad de zaken zelf in handen. Op 1 januari 1864 kiest de stad met burgemeester Jean Van Iseghem voor de eerste regie (eigen beheer) en dit o.l.v. Edmond Ditte, die door de gemeenteraad van 13 februari 1864 als directeur wordt aangesteld. Voor de verbreking van het contract kreeg de Société Union blijkbaar, volgens het Bulletin Communale, een schadeloosstelling. Veel meer hebben we niet teruggevonden, behalve nog dat in 1884 de naam Scherpings opduikt als eerste rekenplichtige ofte 'comptable'.

In 1893 werd voor het eerst gesproken over elektriciteit en wel in verband met de verlichting van het kursaalgebouw. Daar de stad hiervan niet genoeg op de hoogte was, werd besloten de gasdiensten terug in private handen te geven en dat te combineren met elektriciteitsdiensten om zo aan de vraag van het luxe-cliënteel te voldoen. Er werd een openbare aanbesteding uitgeschreven, waarbij door vier kandidaten in totaal twaalf offertes werden ingediend. In de gemeenteraadszitting van 7 november 1893, o.l.v. burgemeester Alphonse Pieters, gaf men de voorkeur aan de 'Société Anonyme d'Eclairage du Centre', met sociale zetel in de Paleizenstraat 22 in Brussel, voor een duur van 35 jaar met aanvang op 1 januari 1894.

Waarschijnlijk ontstond er een reactie op dit besluit en werd de gedachte geopperd om de uitbating een meer lokaal karakter te geven want op 20 mei 1903 werd in Brussel voor meester Van Halteren, notaris, de stichtingsakte verleden van de 'Société Anonyme Ostende Gaz et Electricité'. Aan het bestaande contract werden blijkbaar door de stad wijzigingen aangebracht en verliep de overgang van die concessie gesmeerd. De nieuwe maatschappij bood dan per openbare onderschrijving obligaties te koop aan, ten einde een kapitaal ten belope van 1.500.000 frank samen te stellen. Uit het verslag van de 'Conseil d'administration' van 12 april 1904, blijkt dat het eerste boekjaar, dat slechts zeven maanden duurde en liep van 1 juni tot 31 december 1903, al een succes was op het gebied van uitbating en verdere ontwikkeling. Als directeur werd Louis Haumont benoemd, zijn bureel was gevestigd in de toenmalige gas- en elektriciteitscentrale, gelegen in het blok begrensd door de huidige Kanunnik Dr. Louis Colensstraat, de Vindictivelaan en de Euphrosina Beernaertstraat, waar het gerechtsgebouw nu staat. (zie foto hieronder)

Na de afschaffing van de Regie in 1894, steeg de verkoop van gas en elektriciteit dermate dat de kracht van de installaties opgevoerd diende te worden en weldra een niet te overschrijden hoogtepunt - gezien de beperkte oppervlakte die de fabriek innam - bereikte. De maatschappijconcessie-houdster diende dan ook aan de stad een voorstel in om een nieuwe gasfabriek te bouwen op een door de stad voorbehouden industrieterrein langs het kanaal naar Brugge. Een gevoelige prijsvermindering op stroomverbruik en een lichte prijsver-

mindering op gasverbruik werden eveneens ter sprake gebracht.

Ten slotte zou de gewezen gemeente Mariakerke (geannexeerd bij Oostende door de wet van 1 juli 1899) eveneens onder haar bevoegdheid vallen. Bepaalde gronden van Mariakerke, d.w.z. van de hippodroom Wellington tot Mariakerke Albertus werden door de Belgische Staat afgestaan aan de Engelse kolonel, John Thomas North (contract van 25 januari 1895, bij wet van 11 september 1895). Het doel van de kolonel en zijn compagnie was: 1) de aanleg van een elektrische tramlijn tussen Oostende en Middelkerke; 2) de installatie van een elektriciteitsfabriek, voor de opwekking van stroom voor de drijfkracht voor de tramway en voor de verlichting van de op de afgestane terreinen opgerichte gebouwen.

Kolonel John Thomas North (30.01.1842-08.05.1896)

Na het overlijden van kolonel North (zijn naam werd naderhand aan de Northlaan in Oostende gegeven) stichtten zijn erfgenamen de 'Société Anonyme des Terrains Ostende-Extensions' (BS 8.6.1898). De bedingen voorheen aangegaan door kolonel North werden erin overgenomen, uitgenomen die die betrekking hadden op de aanleg van een buurtspoorweg. Tussen de vertegenwoordigers van de 'Cie du Tramway électrique d'Ostende-Littoral' of C.T.E.O.L. en het gemeentebestuur van Mariakerke, in wiens naam burgemeester Leopold Passchijn en de schepenen Louis Devriendt en Charles Kesteloot optraden, werd een overeenkomst afgesloten waarbij de maatschappij een monopolie verkreeg om de openbare verlichting met elektriciteit en bovengrondse leidingen aan te leggen op het grondgebied van de gemeente. De concessionaris kreeg daarbij de toelating om zich te bedienen van de openbare wegen om elektriciteit te leveren aan de particulieren die erom vroegen. Deze aangelegenheid, vastgelegd in de gemeenteraad van 13 juni 1897, werd bij notariële akte van 16 juli 1897 voor de duur van 30 jaar vastgelegd.

Zichtkaart van de Nieuwpoortsesteenweg genomen in de richting van stad Oostende. De pijl duidt de plaats van de elektriciteitscentrale aan.

Zo verrees op de hoek van de Nieuwpoort(se)steenweg en de Northlaan (de vroegere Vercaemerschou en nu het nieuwe zwembad) een elektriciteitscentrale met een schoorsteen van 35 meter hoog. In het Palace Hotel aan de-Stuerslaan, werd een transformatorstation ingericht.

Tijdens WO I werd de centrale van 30 november 1916 tot 17 oktober 1918 bezet door de Duitsers. Op 17 april 1918 werd de schoorsteen door een geallieerd bombardement fel gehavend. Toen de Duitsers zich terugtrokken was de centrale zwaar beschadigd, waardoor de verlichting in Mariakerke was uitgeschakeld. De heer Coops, toenmalig directeur, kon de vraag van de stad om de centrale opnieuw in werking te stellen, niet inwilligen. De stad nam het toen op zich om de verlichting te herstellen en gaf de Regie de opdracht om de elektriciteitsvoorziening in de wijken stelselmatig te vernieuwen en uit te breiden. Die concessie was in handen van de 'Cie. du Tramway électrique Ostende-Littoral', waarvan de aandelen voor een groot gedeelte eigendom waren van de 'Cie générale pour l'éclairage et le chauffage par le gaz' uit Brussel. De gemeenteraad van 9 juli 1907 stelde een commissie samen om de voorstellen te bestuderen.

Drie mogelijke oplossingen werden onder de loep genomen:

1) uitbreiding van de bestaande fabriek, wat gezien haar ligging op veel verzet zou stuiten en veel nadelen inhield; 2) verplaatsing van de fabriek op kosten van de maatschappij die daarvoor een herziening van haar contract overwoog; 3) verplaatsing van de fabriek op kosten van de stad.

De laatste oplossing, die ogenschijnlijk het meest voordelen verschafte, bracht logischerwijze met zich mee, de opzegging van het contract te overwegen. Na rijp beraad werd in de volgende bewoordingen een resolutie gestemd: "le contrat de la concession de la distribution du gaz et de l'électricité sera dénoncé par les soins du collègue echevinal, avant le 1 janvier 1908".

Dit gebeurde in de gemeenteraad van 23 december 1907 o.l.v. burgemeester A. Pieters en stadssecretaris François Thoné. In deze pionierstijden lezen we dat er toen 106 klanten aangesloten waren. In 1912 was dit aantal reeds meer dan verdubbeld en opgelopen tot 268.

De onderhandelingen met de maatschappij om een hernieuwing van de concessie te bewerkstelligen kwamen tot geen positief resultaat, zodat de gemeenteraad, na inzage van het verslag voorgelegd door de samengestelde commissie op 14 juli 1908, besloot tot de exploitatie in Regie van de twee distributiediensten voor gas en elektriciteit. De problemen voor de stad in deze aanleggelegenheid waren verre van afgelopen. Op 30 september 1908, liet de provinciegouverneur, baron Ruzette, weten dat de Bestendige Deputatie de toestemming niet kon geven om de diensten voor gas en elektriciteit in Regie uit te baten, gezien een dergelijke exploitatie voor 1894 aanleiding had gegeven tot menige misrekening en de nodige kapitalen om de nieuwe installaties te kunnen bouwen en inrichten onproductief zouden zijn.

Na een nieuwe brief van het stadsbestuur zond de gouverneur een laatste repliek, gedateerd 12.11.1908, waarin hij, na het zwaard van Damocles over de stadsmagistraten gehangen te hebben, de gemeentewet, het lastenkohier en de gemeentelijke begroting te berde bracht en met een eigenaardige zin besloot, die we hier letterlijk afdrukken: "Matériellement la Députation permanente n'a pas la puissance de vous empêcher de donner suite dès à présent aux décisions de votre conseil communale, mais, de cas échéant elle entend vous laisser l'entière responsabilité de vos actes". (Materieel gezien heeft de Bestendige Deputatie niet de macht om te voorkomen dat u nu gevolg geeft aan de beslissingen van uw gemeenteraad, maar van tijd tot tijd is het de intentie om u de volledige verantwoordelijkheid voor uw daden te laten).

Op 1 januari 1909 werd een proces-verbaal ondertekend waarbij Louis Haumont in zijn functie van directeur van 'Ostende Gaz et Electricité' werd bevestigd aan Marcel Paquet, ingenieur, afgevaardigde door de stad, aan wie de gronden, gebouwen, toestellen en leidingen overgedragen werden. Maar het duurde tot 4 december 1909 vooraleer de gouverneur het stadsbestuur in kennis stelde dat de Bestendige Deputatie zich niet verder verzette tegen de samenwerking met de Regie.

Deze aangelegenheid kreeg echter een juridisch staartje. Er rees een betwisting over de schadeloosstelling door de stad, uit te betalen in geval het contract met de concessiehoudende maatschappij voortijdig stopgezet werd. In dat verband vonniste de rechtbank van Brugge op 15 december 1909, dat de stad Oostende voor de duur van 20 jaar 282.083,69 frank aan de maatschappij 'Ostende-Gaz et Electricité' diende te betalen, zijnde de gemiddelde nettowinst over de drie beste jaren van de laatste vijf jaar uitbating.

Dit geschil heeft nog een tijdje aangesleept en werd uiteindelijk door het hof van Beroep te Gent dat een Salomonsoordeel velde, beslecht, ten nadele van de stad die in het ongelijk gesteld werd.

(wordt vervolgd)

Het Proces van de Stad Oostende tegen de Gas- en Electriciteitsmaatschappij.

Het beroeps-hof van Gent gaf, deze week, uitspraak in het proces tusschen de stad Oostende en de vorige maatschappij van de Gas en de Electriciteit.

Sedert 1 Januari 1900, worden die diensten door de stad zelf uitgebaat. Volgens het contract van overname moest de stad aan de maatschappij een som van 1.170.573 frank betalen als aankoopprijs der overgenomen installaties en vervolgens, gedurende twintig jaar, een jaarlijkse aflossing, gelijkwaardig aan de gemiddelde winst der drie beste jaren van het laatste vijfjarig tijdstip.

De vaststelling van den aankoopprijs der installaties gaf aanleiding tot een eerste geding en het was enkel op het einde van 1909 dat de stad aan de maatschappij de 1.170.573 frank betaalde en daarbij nog een 50.000 frank voor interesten.

De vaststelling van de jaarlijkse aflossing werd door de stad berekend op 158.000 frank terwijl de maatschappij ze op 282.000 frank schatte. Het verschil tusschen die twee sommen spruit hieruit voort: dat de maatschappij, met reeds overigen, in zijne uitbatingsovername de lasten der maatschappij niet mede rekende, zooals de jaarrekening van het kapital, het patentrecht, de vergoeding aan beheerders en aan den bestuurder. De maatschappij zegde dus dat de uitbatingwinst wordt vastgesteld door het verschil tusschen de uitgaven en de ontvangsten der uitbating.

De stelling van de maatschappij werd door het beroeps-hof aangenomen en de jaarlijkse aflossing bepaald op 282.000 frank.

De registratielasten belopen tot de som van 126.000 frank. Indien men daarbij de kosten van advocaten enz. voegt, zal men tot ongeveer 200.000 frank komen.

Het is dus een groot proces dat de stad verliest, omdat het lastenboek van 1893 niet beter was opgemaakt. En vooral omdat het Stadsbestuur in het nieuw contract van 1903 niet bepaald had wat men moest verstaan door het woord 'winst'. Is het de uitbatingwinst of de uitdeelbare winst — bénéfice distribuable die gegeven wordt door de rekening winst en netto (profit et pertes) na aftrekking van alle kosten:

Hadde het laatste distribuable erbij gestaan, dan zoude de stad dit proces niet verloren hebben. In 1903, ging de uitbating over aan de Société de l'Éclairage de Ostende naar de nieuwe maatschappij Ostende, Gas, Electricité. Ware dit contract na nauwkeurig onderzocht geworden, door personen die de betrouwbaarheid van de maatschappij konden kennen dan zoude men beter zijn voorzorg genomen hebben.

Wij vreezen nu erg dat de uitbating van den gasdienst door de Stad heel weinig winst zal geven. De maatschappij had al bruto winst in:

1907	1906	1905	1907	1908
246053	305272	375028	410737	294296

De stad kreeg als vergoeding ieder jaar 50 tot 100.000 frank.

De regie zal nu ieder jaar moeten betalen de aflossing van 282.000 frank en begint zijn exploitatie met een schuld van 1.500.000 frank vermeerderd met zijn eigen kapital. In die voorwaarden is het aan den gasdienst onmogelijk zijn groote winsten te doen, althans gedurende de eerste jaren, ten ware men het middel vande om meer uitbreiding te geven aan het verbruik der electriciteit, daar deze tak het meeste winst geeft.

De winst van de gasfabriek hangt grootendeels af van den prijs der kolen. Als de gaskolen goedkoop zijn, zooals ze het zijn sedert twee jaren en waarschijnlijk nog toekomstig jaar zullen wezen, zal de gasfabriek winsten doen, ten minsten als de bestuurder, nu vooruitzicht heeft om voordelige koopcontracten te sluiten, maar wanneer de prijsverhouding in 't algemeen in volen bloot zal zijn, en dan ook de prijs der kolen zal verhoogden, dan zal de gasafdeling veel minder winst geven en zal, heel waarschijnlijk het stadsbestuur, inzien dat vooraleer de gasdiensten door de stad te laten uitbaten het voorzigtige geweest ware het contract eerst nauwkeurig door des kundigen te laten onderzoeken, en dan zoude ze misschien tot het besluit gekomen zijn dat het veel eenvoudiger was de maatschappij te laten voortdoen voor het termijn der vergoeding.

Wanneer krijgen wij nu den eersten bilan der regie van de gasfabriek? Wij zijn nu reeds in Oogstmaand en nog kennen wij den volledige uitlag van het maatschappelijk jaar 1909 niet!

Wij zijn benieuwd dezen bilan te zien en nauwkeurig te ontleiden en te vergelijken met dezen der maatschappij.

Het Volksblad van 30 juli 1910.

Toope

Toope

Groentenmarkt 11, 8400 Oostende

T 059 40 31 06 · M 0477 248 789 · toope1@telenet.be

Di & Woe gesloten · · www.bistro-toope.be

BTW BE0715.482.985

Ontbijt · Lunch · Tea-Room · Feest- en vergaderzaal

ER GEBEURDE EEN EN ANDER IN OOSTENDE IN DE AANLOOP NAAR DE OORLOG 14-18 (3)

GEORGES RUYLS

Tijdslij

>20 augustus 1914: Brussel wordt door de Duitsers bezet

>28 september: Mechelen wordt door de Duitsers bezet

>10 oktober: Antwerpen wordt door de Duitsers bezet

>15 oktober: Oostende wordt door de Duitsers bezet

Van Juni 1914 > 28 augustus 1914 > zie gidsenblad 2019-4 & 2020-1

29 augustus 1914

De herbergen in de stad moeten om 21 uur sluiten.

30 augustus 1914

De voorbije nacht werd een Duitse spion aangehouden die in het bezit was van telegrafisch materiaal.

31 augustus 1914

De Koningin vertrekt met haar drie kinderen met de "Jan Breydel" naar Engeland. Twee Engelse kruisers en een torpedojager geven begeleiding.

1 september 1914

De Engelse soldaten verlaten Oostende met de trein. De bestemming werd geheim gehouden. De burgerlijke autoriteiten overwegen het Luna park ter beschikking te stellen voor de vluchtelingen die momenteel in de strandcabines verblijven. Men denkt dat ze er beter zullen gehuisvest zijn.

Vanaf heden worden in de Volksbond 1.200 vluchtelingen geherbergd. Ze krijgen slapen en driemaal daags te eten aangeboden. Meestal zijn ze afkomstig van Mechelen en Leuven. Slapen en voeding worden gratis verstrekt. Een groot aantal vrijwilligers zet zich dagelijks daartoe in.

De meeste vluchtelingen hebben amper de kleren die ze dragen en ze bezitten geen cent meer. Het lot van deze mensen is hartverscheurend. Men zegt dat te Mechelen en Antwerpen geen mens meer woont. Van uit Engeland zijn 19 grote kisten aangekomen met een groot aantal slaapzakken.

Het is immers wenselijk dat zo snel mogelijk de strozakken die nu gebruikt worden vervangen worden door slaapzakken.

Bij het begin van het nieuwe schooljaar werd opvang gevraagd bij burgergezinnen maar dat leverde niet op wat verwacht werd. De meeste Oostendenaars zijn zelf te krap gehuisvest, temeer de aangeboden toelage van 0,75 fr per dag voor een volwassene en 0,50 fr voor kinderen verre van toereikend is.

2 september 1914

Men schat dat er thans tussen de 2.000 en 3.000 vluchtelingen aangekomen zijn uit Antwerpen en Mechelen. De bevolking sloeg daar massaal op de vlucht. Enkele dagen geleden was Mechelen gewaarschuwd dat de stad zwaar zou beschoten worden.

4 september 1914

De verdeling der vluchtelingen wordt overgedragen aan een centraal bureel gelegen in de schouwburg van het Hazegras. Alle vluchtelingen zullen daar naartoe verwezen worden. In de staties zullen begeleiders staan die de vluchtelingen daar naartoe zullen brengen. Vanuit dat centraal bureel zullen ze verdeeld worden naar een der opvangplaatsen.

Volgende opvangplaatsen zijn voorzien en benut: de scholen van het Hazegras de Nijverheidsschool, de school der Schipperstraat, het Kon. Atheneum, school Witte Nonnenstraat, het OLV-College, school der St.-Petersburgstraat, school Konstantinopelstraat, de scholen der Stuiverstraat, school Nieuwlandstraat, school Steenbakkersstraat, school St-Sebastiaanstraat, de St-Andreasschool, de scholen van Mariakerke, de Koninklijke stallingen, de Koninklijke Gaanderijen, garage Kursaal, Fort Wellington, Luna Park, het water-en geneeskundig gesticht in het park, de Vissersgilde.

6 september 1914

Massale uitdrijving: in opdracht van de hogere overheid, werd bevel gegeven aan Oostenrijkse Duitse en Hongaarse inwoners van ons land en die geen zoon in de rangen van het Belgische leger hebben, om het land binnen de zesendertig uur te verlaten op straffe van behandeld te worden als spionnen.

7 september 1914

De hotels met Duitse eigenaar worden opgevorderd om vluchtelingen op te nemen.

15 september 1914

Sedert enkele dagen worden vluchtelingen en daklozen opgevangen in het Kursaal van de stad. De Engelse Miss Donner Maunder heeft de leiding van de opvang. De vluchtelingen krijgen een bed, dekens en een kleine geldelijke toelage. Wegens de grote toestroom worden de vluchtelingen nu ook doorverwezen naar buurgemeenten Middelkerke, Westende, Moere, Slijpe, Leffinge en Snaaskerke.

19 september 1914

Maandag werd een genaamde T. aangehouden in het Leopoldpark door de Rijkswacht. De menigte trachtte hem te lynchen. Hij bleek in het bezit te zijn van brieven die hij trachtte te verkopen tussen de 30 en 40 fr en hij zou ook geld van de families aannemen om aan de soldaten over te maken. De oplichter werd naar Brugge gevoerd en daar opgesloten.

20 september 1914

De vluchtelingengroepen vormden afzonderlijk comiteiten om hun belangen te behartigen. De Leuvenaars komen bijeen in de Volksapotheek op de Nieuwpoortsesteenweg, de Mechelaars in het Hotel St.-Sebastiaan.

De burgemeester van Oostende informeert de stedelingen op bevel van de militaire gouverneur van het onbezet deel van het grondgebied:

De openbare verlichting moet gedoofd uiterlijk om 21:00 uur
Deze maatregel gaat in tot nader order. De verlichting van de particuliere woningen moeten volledig worden verborgen door sluitingen, jaloezieën, enz.
Instructies met betrekking tot openbare verlichting, publieke en private gelden voor deze maatregel.

Het opvangbureel voor vluchtelingen in het stadhuis voldoet niet aan zijn verwachtingen. De Kerkstraat wordt nu het bijzonderste bureel en krijgt een centrale rol toebedeeld.
Door de chaos en het mislukken der onderlinge samenwerking van de comités kan men niet zeggen hoeveel duizenden vluchtelingen de stad vóór de oorlog heeft opgevangen.

29 september 1914

De vluchtelingen die in het badkarrendorp verbleven werden overgebracht naar verschillende plaatsen in de stad.
Alleen in de Volksbond werden 1.500 vluchtelingen opgenomen, daar was tevens een inlichtingsbureel gevestigd.

30 september 1914

Gisteren en vandaag zijn nog 1.200 vluchtelingen uit Aalst en Mechelen te Oostende aangekomen. Men raamt het aantal vluchtelingen te Oostende nu op 4.700.
Op een bakkerij met een Duitse eigenaar werd beslag gelegd en de verplichting om brood te bakken voor de vluchtelingen.

1 oktober 1914

La Métropole, een Antwerpse Franstalige krant, geeft heel wat kritiek over de toestand over de vluchtelingen te Oostende waarin de tekortkomingen worden aangeklaagd. Zelfs het slechte weer zou de fout van de Oostendenaars zijn, de opvang, het badkarrendorp het kon allemaal beter. Er wordt ook in aangeklaagd dat tal van hotels leeg staan, en dat de vluchtelingen gaten in de duinen moeten graven om er te verblijven. Aldus de krant.

Een klachtenbrief van burgemeester Liebaert vertrok daarop naar de krant in kwestie met volgende uitleg: *...maar ze mogen niet vergeten dat vanaf de eerste dagen van de oorlog een vluchtelingenstroom naar hier toe kwam die direct moesten geholpen worden.*

Het artikel dat u schrijft is volledig mis. Het badkarrendorp is sedert enkele dagen geëvacueerd in het vooruitzicht van de winter. En geen enkele vluchteling hoeft gaten in de duinen te graven. Al de vluchtelingen zijn ondergebracht in openbare instellingen, in Hotels en bij particulieren. Ik protesteer met klem tegen deze onjuiste informatie en reken er op dat u deze terechtwijzing zult publiceren. De Burgemeester Liebaert

Het Anglo Belgian Relief Fund organiseert vanaf donderdag het vertrek der vluchtelingen. Enkel degenen die voldoen aan volgende voorwaarden zullen nog mogen blijven.

- 1- Alleenstaande vrouwen en kinderen.
- 2- Gezinshoofden met hun vrouwen en kinderen die uit een oorlogsgebied komen.

Gewonden uit Gent wachten op de Oostendse kade voor transport naar Engeland
Vermeedelijk oktober 1914 - herkomst Ronny Vantroostenberghe
Beeldbank Kusterfgoed M015540

11 oktober 1914

Op dit ogenblik werden in de hotels te Oostende meer dan 2.000 gewonden die aangevoerd werden, opgevangen.

Een leger spionnen teistert onze streken. Overal worden merktekens opgemerkt die bepaalde aanwijzingen verstrekken over onze troepen.

12 oktober 1914

-Tot slot de optimistische noot met een lokaal krantenbericht:

“A La population d'Ostende”. Tout va bien !

53e Année — N° 141. Le numéro: 5 centimes. Lundi 12 Octobre 1914.

L'ÉCHO D'OSTENDE

ABONNEMENTS: OSTENDE: 5,10 fr. par an — 3,10 fr. pour six mois; — 2,10 fr. pour trois mois. LA BRUGGE: 7 francs par an; — 4 fr. pour six mois; — 2,50 fr. pour trois mois. Tous pays (Union Postale, 10 fr. par an; Hollande et G^o Duché de Luxembourg 9 fr. par an.

DIRECTION, ADMINISTRATION, RÉDACTION 105, rue de la Chapelle, 105 TÉLÉPHONE 49

ANNONCES: 1er page: 15 centimes la ligne; 2e page: 10 centimes; 3e page: 8 centimes; 4e page: 6 centimes; 5e page: 4 centimes. Réclames (2e page) 10 centimes la ligne; 15 centimes la ligne; 20 centimes la ligne; 25 centimes la ligne; 30 centimes la ligne; 35 centimes la ligne; 40 centimes la ligne; 45 centimes la ligne; 50 centimes la ligne; 55 centimes la ligne; 60 centimes la ligne; 65 centimes la ligne; 70 centimes la ligne; 75 centimes la ligne; 80 centimes la ligne; 85 centimes la ligne; 90 centimes la ligne; 95 centimes la ligne; 1 franc la ligne.

LA SITUATION

Les nouvelles troupes anglaises ont reçu vaillamment le baptême du feu. 150.000 Japonais arrivent en Russie.

Ostende

Les troupes anglaises se sont portées depuis quatre jours sur le front et autour d'Anvers où elles ont protégé les mouvements de l'armée belge.

Dans les tranchées et en campagne, les troupes fraîches de nos alliés ont soutenu merveilleusement le feu terrible de l'adversaire et lui ont infligé des pertes considérables.

Dans les tranchées autour d'Anvers, Tommy Atkins s'est battu comme un héros; et les derniers engagements qui ont eu lieu à la limite des Flandres prouvent à quel point nos alliés sont décidés à défendre le terrain pied à pied et à ne pas laisser occuper nos dernières provinces.

Nous tenons de bonnes sources qu'avant que les allemands arrivent à Ostende, il faudra qu'on anéantisse des forces considérables; à aucun prix l'armée, ni nos alliés, ne lâcheront la place.

Dans le Pays

Après leur échec de Quatrecht, les ennemis sont revenus en force; ils se sont présentés au nombre de vingt mille environ.

Ils sont entrés en contact avec les troupes françaises et anglaises et, après un combat de plusieurs heures, ont dû céder le terrain.

Les allemands ont été repoussés sur Termonde.

Le nouveau plan des allemands en Belgique est dévoilé aujourd'hui par les journaux anglais; les allemands qui ont occupé Saint-Nicolas et Zelzate, espèrent ainsi la voie de l'entrancement une action violente contre l'armée belge.

A LA population d'Ostende

Tout va bien !

Une fois de plus nous ne saurions trop nous élever contre les tentatives à la panique qui s'emparent de certains milieux.

La situation générale est excellente et les nouvelles de province prouvent que l'ennemi est contenu par les forces des alliés dans toute la Flandre.

Depuis Ypres jusqu'à Zelzate, il n'a pas gagné un pouce de terrain depuis plusieurs jours.

Entretemps les lignes belges, françaises et anglaises se sont renforcées sur tous ces points; nous sommes en force dans toutes les régions.

Donc du calme et du sang-froid! Les Flandres en général et Ostende en particulier n'ont jamais été si bien défendues.

allemands sont tenus d'observer, ont donc été violées de trois façons différentes.

L'article 1, 2e §, de la même convention, a également été violé par le gouvernement allemand. Les mines qu'il a fait poser ont, dans de nombreux cas, été trouvées, dérivées de leur emplacement, sans qu'elles soient devenues inoffensives. Or, le gouvernement allemand n'a fait aucune réserve à propos de cet article, ni à la signature, ni à la ratification de la convention.

Le respect du gouvernement allemand pour ses engagements écrits, ou pour les obligations contractées verbalement, en son nom ou par ses représentants, apparaît à suffisance de l'exposé qui précède. Toutefois, il est encore mieux mis en relief, si l'on rapproche de ces faits la déclaration suivante faite par le Baron Marschal devant la 2e Commission de la dernière conférence de la Paix, et répétée intégralement par lui, avec un surcroît d'emphasis, à la 8e séance plénière de la Conférence.

« Un belligérant qui pose des mines, assume une très grande responsabilité à l'égard des neutres et des pêcheurs pacifiques... Personne n'aura recours à de pareils moyens, à moins d'y être amené par des raisons militaires, revêtant un caractère d'urgence absolue. Dans les actes d'ordre militaire on se régit par les principes de droit international. Il y a d'autres facteurs en jeu: la conscience, le bon sens, et le sentiment du devoir imposé par les principes humanitaires, seront les guides les plus certains de la conduite des marins, et constitueront la garantie la plus effective contre les abus. Les officiers de la marine allemande, je l'affirme solennellement, rempliront toujours, et de la manière la plus stricte, les devoirs résultant de la loi, non écrite, de l'humanité et de la civilisation. Le gouvernement de Sa Majesté désire attirer l'attention sur sa vive protestation contre les moyens d'action illégitimes auxquels ses adversaires ont eu recours. Il a le sentiment que ce caractère manifestement

La Belgique dont le territoire a été brutalement envahi a dû, pour des motifs impérieux d'ordre militaire, expulser un grand nombre de sujets allemands et si Sa Majesté n'est pas intervenue en leur faveur c'est que ceux-ci, en dépit des affirmations de la « Gazette de Francfort », n'ont pas été l'objet de mauvais traitements.

Vraiment le journal francfortois a manqué de parler de traitements inhumains infligés à des innocents quant lui n'ignore que les troupes allemandes ont massacré une partie de notre population inoffensive et ont emporté en otage un nombre considérable de nos concitoyens.

#Fameux: I

Une personnalité du monde politique, rencontrée à Bruxelles mardi matin, nous a dit: « Je suis fort ému par les nouvelles qui me parviennent de la région de l'ouest de la vallée du Hain. Les Allemands y ont organisé un vaste système d'incarcération des civils. Ils ont requisitionné neuf machines à battre actionnées à la vapeur. Chacune de ces machines bat en moyenne cent sacs, c'est-à-dire mille kilogs par jour. Nos ennemis, ainsi outillés, s'en vont de ferme en ferme et ils réquisitionnent, préalablement, tous les grains non battus, froment, orge, seigle, avoine, etc. Quand ils ont fini ils emportent tout et dirigent le produit de la récolte vers l'Allemagne. La réquisitionnement ainsi jusque chez les plus humbles villageois, les charbonniers, les bêtes à cornes, les porcs et la volaille. Ils vont presque dans les masons particulières prendre les légumes dans les jardins et dévaster les potagers.

Pour tout le monde, c'est la ruine et, de plus, la disette continue à l'ordie.

La région est placée sous les ordres du commandant de Hal, qui est donc responsable de cette triste situation.

C'est par de tels moyens qu'on pousse les populations les plus paisibles à la révolte.

13 oktober 1914

De laatste mailboot vaart de haven uit. Ruim 80.000 vluchtelingen zijn nu reeds naar Engeland gevlucht. Meer dan 5.000 raken niet meer weg.

15 oktober 1914

Donderdag even na 10 uur komen de eerste Duitsers, 5 ruiters en 3 “velomannen” zoals men de fietsers in die tijd noemden, over de Kapellebrug Oostende binnen. Tegen de middag waren er al ruim 2.000.

Bronnen

1914-1918 Oostende onder de Duitse Bezetting – Ellebouudt - Lefèvre

De lokale kranten tussen juni en september 1914

Le Carillon

L'Echo d'Ostende

Le Littoral

La Saison d'Ostende

SEO

De Zeevacht 1935

DE GLAS-IN-LOODRAMEN IN DE KERK ONZE-LIEVE-VROUW TER DUINEN (1)

MARCEL LEEUWERCK

Met nvdr-aanvullingen en foto-illustraties Dirk Beirens

Inhoud

Inleiding

A EERSTE PERIODE: DE OUDSTE GLASRAMEN AAN DE OOST- EN WESTGEVEL VAN DE NIEUWE (NOORD)ZIJBEUK. (publicatie in 2020-2)

B TWEEDE PERIODE: DE MODERNERE GLASRAMEN AAN DE NOORD- EN ZUIDGEVEL (publicatie in 2020-3)

INLEIDING

Kunstwerken bewondert men uiteraard best in hun oorspronkelijke setting. Schilderijen en beeldhouwwerken verhuisden echter dikwijls vanuit hun vertrouwde kerk of kasteel naar een kil museum, waar ze nu wat onwennig hangen of staan te pronken tussen even verveelde lotgenoten. Er ontsnapt wel een bescheiden tak van de beeldende kunsten aan die brutale ontvoering, namelijk de kleurrijke glasramen uit onze kerken en kathedralen. Ze eisen immers doorvallend licht om te schitteren in al hun coloriet. Zoals bij alle uitingen van kunst doorliep ook deze bijzondere technische vaardigheid een hele ontwikkeling doorheen de Europese geschiedenis. Reeds onze verre voorvaders uit de prehistorie voelden wat behoefte aan versiering bij het dichten van de tochtgaten in de muren van hun plak-en-stak hutten. Ze spanden er opengesneden varkensblazen in die met wat raapolie wat lichtdoorlatend waren bestreken. De wind rammelde er duchtig in – boze geesten die aanklopten! – en ze knelden die primitieve ruitjes daartegen tussen gevlochten roosters van twijgen. Met wat zin voor een aangenamer woonomgeving kregen die vlechtwerkjes soms de vorm van figuren en voerspelden de latere loden naden van de glasramen. Later zochten de bouwheren, meestal abdijen, een oplossing om hun smalle raamopeningen te dichten bij de in die tijden beschikbare mineralen en pasten dunne schijfjes albast toe. Daarvan blijven niet veel sporen meer want ze bleken bijzonder breekbaar.

De uitvinding van gekleurd glas bracht beter resultaat en er volgde een explosie van kleurenrijkdom in de uitdijende gotische spitsboogramen. Het absolute hoogtepunt van technische vaardigheid bereikten de ambachtslieden van de kathedraal van Chartres. Zelfs de topmoderne chemische analyse slaagt er niet in de pigmenten in het onovertroffen ‘Bleu de Chartres’ te determineren noch na te bootsen.

De hautaine humanisten die weldra opkwamen, vonden al dat kleurengedoe maar niets in vergelijking met de verfijnde kunst uit de klassieke oudheid waarvoor zij zoveel bewondering koesterden. Aldus verviel de glazenierskunst vanaf de renaissance over barok en rococo tot in het doodse classicisme van de negentiende eeuw. Dan herleefde pas met de romantiek de bewondering voor de middeleeuwen en vulden de grote raampartijen van de neogotische kerken en stadhuisen zich weer met de kleurige glas-in-lood ramen. Eerst bleven de tinten nogal flets en de voorgestelde personages en heiligen stonden er nog bleekneuzig beaat te staren in hun hemelse glorie. Doch mettertijd vertoonden ze wat meer levenslust.

Daarvan mogen de Oostendenaars bij voorkeur van genieten want onze ruime Sint-Petrus- en -Pauluskerk is nokvol gestouwd met een halve hectare aan historische en religieuze taferelen en alle mogelijke menselijke figuren. Zelfs een beetje te veel want op één dag kun je niet alles bewonderen. Ook de hoge plaatsing en uitgestrektheid eisen veel van oog- en nekspieren.

In het Duinenkerkje daarentegen blijven de ramen nog bevattelijk en staan ze min of meer op ooghoogte. Wij raden graag de lezers een bezoekje aan en het loont zeker de moeite de gevarieerde ramen eens nader te beschrijven. Even ter herinnering: ooit kende het dorpje Sancta Maria in Testerep, waaruit op het Oost-ende een dochterparochie ontstond, een simpel houten (?) kerkje dat in zee is verdwenen. Het huidige kerkje ontstond daarna vanaf de 13de eeuw, eerder te dateren rond 1430-1450 in een eenvoudige gotische stijl. Het kende de avonturen van onze bewogen geschiedenis, zoals het Beleg van Oostende en nog veel meer ongemakken. Pas in de tweede helft van de 18de eeuw verkreeg het welstand met de eigendom van poldergronden en dat zien we aan de aangebouwde sacristie, maar in 't bijzonder aan de rococo-versieringen: altaar, lambriseringen, zijkapellen, enz. De ramen kregen dan geen bijzondere aandacht. Na de onteigeningen met de Franse Revolutie sluimerde het kerkje heel de 19de eeuw in als parochiekerk van het tuindersdorp Mariakerke. Maar Oostende had zich ondertussen na de sloop van de wallen vanaf 1865 razendsnel westwaarts uitgebreid en heel het grondgebied van Mariakerke opgeslorpt en in 1899 zelfs de gemeente geannexeerd. Ook ontstonden veel nieuwe parochies op het territorium en de Duinenkerk verviel na 1960 zelfs tot kapelanijs van de grotere nieuwe Onze-Lieve-Vrouw-Koninginnekerk. James Ensor hield echter zielsveel van het Duinenkerkje en redde het tweemaal van de sloop. Hij rust dus verdienstelijk ernaast. Sommige voortvarende bewonderaars herdopen dit bedehuis graag tot Ensor-kerkje, maar dat schendt toch te drastisch het religieuze karakter van het gebouw.

De Eerste Wereldoorlog bleek een ramp toen de toren werd afgebroken en er heel wat andere schade toegebracht werd. En weer besliste de stad Oostende tot sloop maar op voorspraak van Ensor besliste men echter tot de vergroting met een zijbeuk. Daarrond kwamen er meer ramen bij en die vroegen om moderne glas-in-lood opvulling. Aan die vraag voldeden twee ondernemende pastoors in twee periodes.

A EERSTE PERIODE: DE OUDSTE GLASRAMEN AAN DE OOST- EN WESTGEVEL VAN DE NIEUWE (NOORD)ZIJBEUK.

Oostelijke gevel van de zijbeuk

De neogotische ramen achter het zijaltaar (oost) en in de devotiekapel (west) werden reeds aangebracht in de dertiger jaren na de bouw van de zijbeuk en ze weerspiegelen de mentaliteit van die tijd. Ze vormen een soort gordijn om de zondige buitenwereld zo min mogelijk te laten binnendringen. Men toonde zich bijna gegeneerd om licht binnen te laten in de sacrale ruimte. Men liet dus in de tekening de architectuur doorlopen. Dat gaf het protserig effect dat nu sierboogjes in geraffineerd flamboyante neogotiek contrasteren met de eenvoudige landelijke gotiek van het kerkje. De rest van de oppervlakte staat zedig afgedekt met een zoutloos vroom schilderij. De glazenier moest het slaafs uitbeelden en kon zo van de eigen mogelijkheid tot vormgeving van zijn kunst geen gebruik maken.

Achter het zijaltaar vinden wij drie 'zulke' glasramen die eentonig op elkaar lijken: 1) Jezus stilt de storm op zee; 2) De wonderbare visvangst; 3) Jezus wandelt op het water. (illustraties op blz. 67). Telkens staat Jezus links in dezelfde houding met het hoofd op de horizon in hetzelfde scharlakenrood kleed. Rechts ziet men dezelfde boot en alzo passen de drie afbeeldingen in het geheel niet in de symmetrie van het gebouw. De kleuren blijven eentonig rood en blauw zonder nuances. De dienstdoende glazenier, Jos. Desmet (1889-1945) uit Brugge werkte in de geest van de tijd. Onderaan staan de opdrachtgevers: "In memoriam Mw Delcroix en haar echtgenoot Armand Delcroix, stichters van het Sanatorium Vincentius à Paulo. Sanatorium gesticht in 1910, vernietigd in WOII en na de heropbouw in 1950-1954 geworden het BZIO, Belgisch Zee-Instituut voor Orthopedie – voor Oostendenaars nog 'den IMBO'. Onder het rechterraam "In memoriam Sororis Vincentiae", zuster Vincentia, de eerste overste.

Westelijke gevel van de zijbeuk: de devotiekapel (naast de ingang)

In de devotiekapel, waar de Heilige Antonius van Padua, de Heilige Theresia van Lisieux en de heilige Rita vereerd worden, vinden we twee dubbelramen met vier afbeeldingen van streekheiligen. Het zijn uitvergrote prullerige prenten in Saint Sulpice-stijl met dezelfde neogotische baldakijnen en een tapijtachtige achtergrond. Zie blz. 67 onderaan > de twee glasramen links zijn giften van de familie Jos. Desmet-Van Caillie en die rechts van de familie Delcroix-David.

Op het **linkerraam** uiterst links staat afgebeeld Sint-Godelieve van Gistel met haar gekende wurgdoek en vier kronen. Onder haar voeten het wapen van de abdij van Gistel in ruitvorm (= heraldisch bedoeld voor maagden en kloosterzusters) en “... van zilver met een klimmende leeuw van sabel, omgeven door vier kruisjes en vier leuwerikjes in de hoeken, zo toch noemt men in de heraldiek kleine adelaartjes zonder bek noch klauwen.”

Rechts naast Sint-Godelieve staat Sint- (alleen maar gelukzalige) Idesbaldus, stichter van de Duinenabdij in Koksijde. In werkelijkheid stelt de afbeelding Bertinus van Poperinge voor! Die houdt ook een bootje vast en vooral ... hij is baardeloos. Een detail: de abtsstaf draagt een sluier, want monniken dragen geen handschoenen. Onderaan staat het wapen van Koksijde, maar uit vroomheid werd de klauw in het schildhoofd vervangen door een vreedzamer klaverblaadje. De opdracht is in het Latijn aangebracht: “(onder Godelieve) In piam memoriam parentum suorum Amati Desmet, defuncti die 16 januarii 1893 et Amelbergae Moulaert (verder onder Idesbald) ... defunctae die 12 julii 1937 hic in cemeteria januarua me dono dedit Jos Desmet-Van Caillie, die 16 januarii 1937.” Het raam dateert dus van dat jaar.

Op het **rechterraam** staat links Sint-Donatianus van wie de relieken in Brugge rusten. Hij is gekleed als bisschop met kromstaf zonder sluier (handschoenen vergeten?) met in zijn hand het fameuze wiel met vijf kaarsen. Ook is onderaan een schild met deze afbeelding voorgesteld. Uiterst rechts staat de gelukzalige graaf Karel de Goede voorgesteld volgens de eerste tekening in het manuscript van zijn biograaf Galbertus. Onderaan vanzelfsprekend het wapen van Vlaanderen. De tekst is hier kort: “In memoriam familiae Delcroix-David.”

Nvdr. Boven deze ramen bevindt zich nog een roosvenster met acht spaken (zie ook op foto linkerbeuk). Dit is van de tweede periode en de beschrijving komt aan bod in gidsenblad 2020-3.

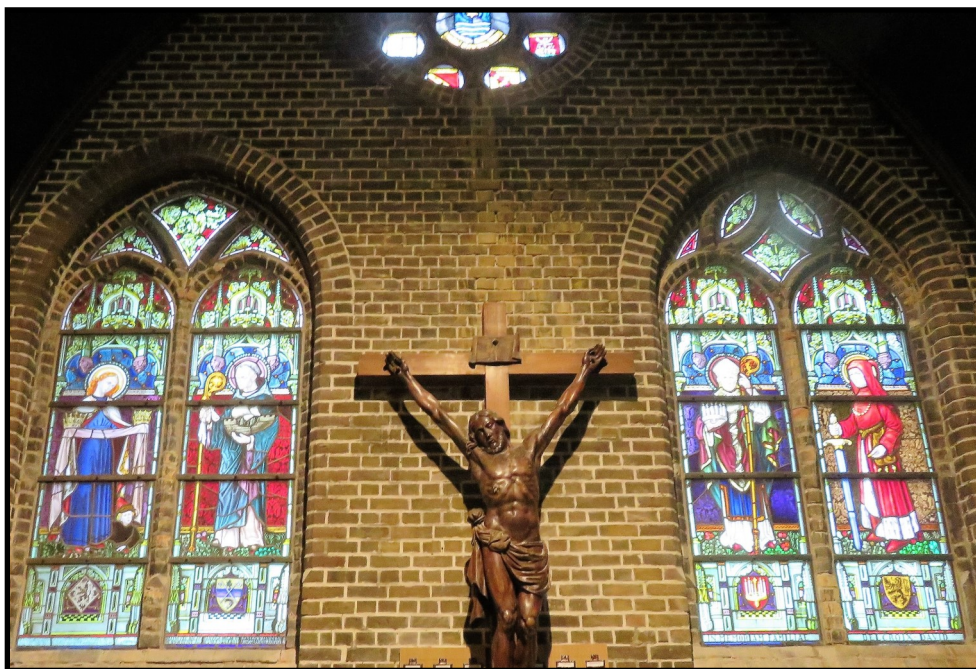

Achter het zijaltaar

(hiernaast) vinden wij drie glasramen 'Christus & water' die op elkaar lijken: Jezus stilt de storm op zee (links) - De wonderbare visvangst (midden) - Jezus wandelt op het water (rechts).

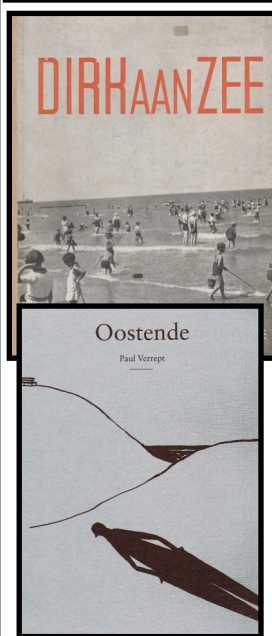
Onderaan: **devotiekapel** met twee dubbelramen met vier afbeeldingen van streekheiligen.

Voor het toenmalige **Hoger Technisch Instituut** (HTI, na 1977 KIHVV), een schoolcomplex gesignd door architectenbureau Corneau- Devisscher (Oostende) met hoofdgebouw tussen de zeedijk en de Troonstraat, mocht de Oostendse kunstenaar Jo Maes (°1923) de 6 m grote **'De Zaaier'**, ontwerpen, een centraal geplaatst bas-relief in kunststeen, gedateerd **1957**(= HTI-gebouw open). Jo benadrukt in dit werk de lichtplooien, het volume staat in functie van de belichting: "Om de lijnen te accentueren zet ik de figuur lichtjes binnen naar rechts, waarbij je een soort negatief-positieve uitwerking bekomt." Er is een 5 cm dikke betoncoffrage, het beeld is 6 meter hoog en ongeveer 15 cm dik op het hoogste punt. **Gelukkig voorzichtig afgenomen**. Later kwam er boven de ingang van de westgevel van het B-gebouw een keramiek (foto links) bas-relief (samenwerking Jo Maes - Gust Michiels), **'de fysica'** (ook genoemd **'de wetenschappen'**): warmte (vlammen), geluid (schelphoren), licht (zon), gas (lucht), vloeistof (waterkruik). De verschillende figuren worden verbonden door het geometrische spel van de metaalzwarte tegels.

HOPELIJK VINDEN BEIDE WERKEN EEN NIEUWE OOSTENDSE LOCATIE ...

ALS D'OUDE PEPERBUS VERTELT... JOHN GHEERAERT

CORONA LEESVOER

ode aan oostende